

Ока, ойлан, көпелт, иле етир!

10/99

Айда бир гезек чыкян ве интернет аркалы яйрадылян эркин нешир. 1998-нэжи йылың ноябрында Норвегияда чап эдилип башланды.

МАЗМУНЫ

«Юрдуң» анкетасы
Г. Гайып: «...демокартик дөвлетден геленлер халкы талаярлар!»
Жемгыет
Деңешдирмек үчин фактлар, ойланмак үчин темалар
«Прага гүнделигинден»
Түркменбашы террорбашы болармы
Түркменистанда чап эдилмейэн эдебиятдан нусгалар
«Дәлә галды буламак»
Мерет Чарыев,
Я Ныязов гаты ойнатгы...
Түркмен метбугатының сахыпаларындан
Гара Ханжар: «Жүпүне дүшжек» теклип
Эдебият. Сейит Мырат
Бушлук: «Э-С»-де гошгы чыкды!
Сыясат ве ахлак
Редакторың такыкламасындан
Ким зандыхарамы? Юрды чөкерең Ныязовмы я-да...
«Юртчуларың» ЙҮЗЛЕНМЕСИ
Хукук.
CAS RIGHTS US - US Calls On Turkmenistan To Respect Rights
Профессора 8 йыл иш кесилди!
Түркменлер ве цивилизация
Түркменбашы түркмени ер сермедйәр
По страницам туркменской прессы
Хенек.Түркменлер Түркменбаша гүлйәрлер

АВГУСТ, 1999

«Юрдуң» анкетасы

Окыжыларымыз «Юрдуң» савалларына берилген жогаплары хер гезек озал яйрадылан анкета билен билеликте чап этмеги хайыш эдйэрлер. Биз шол хайышдан угур алып, анкетаны хем оңа гелен жогаплары билеликте чап эдип башлярыс.

Хорматлы илдеи!

Түркменистаның халкы соңкы еди йылда башизмиң элинде голы баглы, аягы гандаллы есир халына дүшди. Ол не аңлы-башлы херекет эдип билйэр, не пикир эдйэн задыны айдып-дийип билйэр, не-де ислэн ерине гидип-гелип. Юрт сөзүң долы манысында даргадылар хем тоздурьлар. Миллетиң гелжеги огураняр, окув-билим женаятчылыклы чэклндирилди. Башизм хемме угурларда өз хөкүмини йөредйэр ве юртдакы интеллектуал потенциалы өзүне вепалы я-да вепалы дәллигине гарап сечип-сайлар. Журналистиканың, эдебиятың, сунгатың, ылым-билим эдараларының векиллерини аяк астына салып депелейэр ве хаку-нэхак өзүне гуллуқ этмеге межбур эдйэр. Полиция хем милли ховпсузлык гуллугы башга пикирлиери хемише гөз астында саклар. Хөкүмет олары өз газетлеринде миллетара хем тиреара жетлиги өжүкдирижилер, агзалачылык ислейэнлер, булагайлар, йылан-ичянлар, дамарында түркмен ганы акмаянлар, дөнүклер, халк душманлары, жуда башга зат тапмадык ягдайында болса, дүшевүнтли везипе берилмэнсоң өйкелэнлер атландыяр хем-де йөнекей халкы оларың голайына бармаз ялы этмегиң чэрелерини гөрийэр. Нетижеде, совет йылларында етишен ылымлы-дүшүнжели профессионаллар эхли угурларда ишден гыракладылар ве дилетантлара гиң Ёл ачылар. Юртда агыр ахлак кризиси дөрейэр. Адамларың арасында бир-биреге йигренч, бахыллык, ынамсызлык көпелйэр. Илат адалатың дабараланжагына, говулыга ынанмаяр, бу

угурда херекет этмекден өлер ялы горкяр. Яланчылык, талаңчылык, огурлык, женаятчылык, нешекешлик, желепчилик, паракорлук, залымлык адаты зада өврүлйэр. Ар-намыслылык, утанч-хая юкаляр, мертебе сакламак, халк ичинде пес гөрлен ялынжаңлык, адам сатмак, эжизе ганымлык этмек, чагаң, гаррың, начарың, дул хатының, майып-мүжрүбиң хакыны иймек, бергиңи бермезлик, бимессеплик, лебизсизлик ялы кэрлере баш гошмак айып гөрүлмейэр. Ачлык, кеселчилик, чага өлүми өсийэр, адам өмрүниң ортача узаклыгы, чага доглушы барха песе гачяр.

Байлыгы ере-гөге сыгмаян абадан юрды бары-Ёгы еди йылда ач-ялаңчаларың хем гедай чагаларың эл серйэн ызagalак үлкесине өврен башизм өз сыясы гаршыдашларыны исследигиче дәлиханада саклар, урдурып-енчдирйэр, өйүнде кенбечи гоюп, өй туссагына айландыяр (Дурдымырат Хожамухаммет), түрмэ басыр ве шол ерде уруп өлдүрйэр хем өзүниң бу женаяты барада дыммак билен питжиң атяр (Чарымырат Гуров), энчеме йыллап гынап, ач-сувсуз саклап, кеселледип, өлүм халында түрмеден бошадяр (Гулгелди Аннаныязов, Гурбанмырат Мәмметназаров, Худайберди, Аманмырат Амандурдыевлер, Какамырат Назаров...), дашары юртлардан огурлап гетирйэр ве галп иш дүзүп газамат эдйэр, түрмэниң ичинде өз гурнан првокациялары эсасында гошмача йыл кесйэр (Хошалы Гараев, Мухамметгулы Аймырадов), илинден гачгак болмага межбур эдйэр, гарашсыз газет-журнал чыкаржаклары Ёк гүнлере дучар эдйэр («Даянч» журналының редакторы Мухамметмырат Саламатов), өз хүнэри боюнча ишлемек, юрдуң чэгинде чап эдилмек хукугындан кесйэр (Рахым Эсенов, Тиркиш Жумагелдиев, Ашыргулы Байрыев, Мухаммет Мыратлы, Аман Гоша, Юсуп Хыдыр, Акмырат Гарлы, Ашырмухаммет Сары...), партия дөретжеклерин, халк херекетини эсасландыржакларың ызында хемишелик гөзегчи гойяр (Нурберди Нурмәммедов, Ёвшан ага...), режиме гаршы бир агыз сөз айданың тутуш небересини серсепил эдйэр (Аймәммедовлар), ынанжындан

дәндерип, ил масгарасына өвүрйәр (Байрам Жүтдиев, Наргылыч Хожаягелдиев) ...

Башизм ишсиз хем ач-ялаңач галан миллети неше сөвдасына итерйәр ве түрмелерден гечирйәр, юрды дүшүрен ягдайы барада хич киме хасабат бермейәр. Мунуң терсине, ызыгидерли сапаршоу-йыгнаклар гурнап, өз беллән эмелдарларыны масгаралап чалшырмакда рекорд нетижелер газаняр ве гүзеран аладасындан анкасы ашан миллети ялан вадалар билен алдамагыны довам этдирйәр. Хич хили сыясы-ыкдысады эсасы болмадык программалары я-да программа меңзеш затлары йүзе тутяр ве вагтың гечмеги билен озалкы программасына дерек башга бир шонун ялы алдавчылыгы өңе сүрйәр. Шу алдавчылык билен дең дережеде-де шахсыетпаразлыгы, дийдимзор диктатураны байдак эдип депесине гөтерйәр. Шол диктатураның адындан хем эден-этдилик, коррупция, биканунчылык канунлашдырыляр. Ёкары дөвлет чиновниклери хем олар якин адамлар бимөчбер улы байлык топлайрлар, илат гара чөреге мэтәч ягдая салыняр. Оба хожалыгы өндүрилен өнүме дөвлет тарапындан эчилик эдилмеги хем жуда ужыпсыз хак төленмеги, сув десгаларының идегсизлиги, малиелешдиришиң халыс ужыпсызлыгы себәпли чөкди, Ёлбашчыларың бисоват ыкдысады сыясаты зерарлы завод-фабриклер ятып галды. Ишсизлик хем неше сөвдасы тутуш юрды габсап алды. Түрмә дүшмек хем түрмеден чыкмак деңечер бир зада айландырылды. Атылан атылды, атылмадык түрмелерде ятыр. Хукук горайжылар дийилйәнлер болса, парашешгеш алып, бетбагт халкың аркасындан гөненип галдылар. Түркменистан диен дагы-дүзи, гумы-чөли етик ажап бир юрта диктаторың ады дакылмадык, хейкели дикилмедик, сураты асылмадык ер галмады. Диктатор өзүни әхли ылымларың докторы дийип ыглан этди, пыгамбер хем аллатагала болуп чыкды, өз-өзүне үч гезек

гахрыманлык берди, етмиш метрлик белентлиге галдырылан хейкелини гызыла гапладып, ене «мени кән өвйәңиз, бейтмән инди» дийип, боялан сачыдыр гөвхер йүзүклерини сыпалап, гелин нәзини эден болды.

Хеләкчиликли ягдайдан чыкмагың эсасы шерти хөкмүнде бүтин дүнйә боюнча ыклар эдилйән демократик реформалар, азат базар гатнашыклары, сөз, пикир, метбугат азатлыгы, көппартиялылык, ынсан хукукларына сарпа гоймак, хеммә дең берк канунчылык биз үчин хенизлер узакдакы багт болуп гөрүнйәр. Биз шу агыр ягдайда түркмен халкының ичинден чыкан огул-гызларына йүзленип, Түркменистан хем түркмен халкы барада эдйән пикирлерини «Юрдуң» окыжылары билен пайлашмакларыны хайыш эдйәрис. Әйсем, түркменлер ХХ1 асырда азат яшамалымы я-да башизм гулчулыгы олары ене асырлык бетбагтлыкларың гирдабына ымыклы чүмдүрерми? Сиз бу барада нәхили пикир эдйәрсиниз? Белки-де биз нәхак ховсала дүшйәндириң, Түркменистанда кадалы өсүш хем өзгериш процеси баряндыр, Ныязов мамладыр, биз бимамладырыс я-да жемгыетиң өсүш канунларына догры дүшүнйән дәлдириң?! Эгер шейле пикир эдйән болсаңыз, бу барада хем айдып билерсиниз. Дыммагы сайлап алсаңыз я-да сорагларың дине кәбирине жогап берсеңиз хем хакыңыз бар. Шейле-де бир-бирини гайталаяндыр өйден сорагларыңызга жогап бермекден сакланып билерсиниз. Йөне айдара пикири барлар бу башлангыжы ил бәхбидине пейдаланмага чалшар диен умыдымыз бар. Себәби биз бу пикир алшыкдан бош гыкылыга, бир-биреги эсассыз айыптамалара, пөвхе шыгарларга дәл-де, делилли хем анык, аң илерлемелерине ве өзара якинлашма тәсир этжек пейдалы гүррүңе гарашярыс хем-де «Юрды» иш билен голдамагыңызга хайыш эдйәрис. Бу гүррүңчилиге өзүни түркмене дахыллы хасап эдйән ислендик адам гатнашып билер.

1. Хәзир түркменлеринң аглабасы юртакы сыясы-ыкдысады ягдай барада сесини чыкармалы дәл,

- башыңы япырып, диңе өз гүзеран аладаларың билен болмалы дийёрлер. Сиз нэхили пикирде? Айтмалы-диймели, пикир алышмалы, жемгыетчилик гатнашыкларыңда ачык платформа дүзгүнлерине эермели диен пикири голдаярсыңызмы?
2. Илкинжи нобатда хайсы меселелери ара алып маслахатлашмагы мөхүм хасапаярсыңыз?
 3. Диктатура гаршы бирлешиги нэхили эсасларда мүмкин дийип хасапаярсыңыз? Тире-тайпа векиллериниң арасында везипе хем орун пайлашыгы, бирлик, агзыбирлик хакындакы чагырышлар эсасындамы я-да пикир, гарайыш, анык ишлер эсасында?
 4. Энергия ресурслары баханасы билен Гүнбатардан, хусусан-да АБШ-дан голдав тапмагы башизмиң өмрүни узалдар ве режимиң хас беркемегине, онуң нетижелериниң халк үчин хас агырлашмагына гетирер диен пикире нэхили гараярсыңыз?
 5. Ныязовың режимни Гүнбатар юртларының ыкдысады бэхбит арамакларыңдан улы пейда тапяр дийип пикир эдйёрсиңизми?
 6. Ныязов өмрүни ахырлаянча хәкимлиги саклар, онуң гаршысына чыканлары халк хич вагт голдамаз, себәби ол демократия тайын дәл ве сыясы гөреш үчин бишмедик диен пикире нэхили гараярсыңыз? Халк өз-өзүңден бишишер өйдйёрсиңизми?
 7. Ныязовың хәкимлигиниң соңы юртда граждән жетлигине гетирип билерми? Башгача айдыланда, Ныязов дөврүңде баян хем ил өңүңде айыплы болан адамлар режимни горажак болуп жемгыети булашдырып билерлерми?
 8. Түркменистаның икинжи президенти ким болар, башычыларданмы я она гаршылардан? Бу икарада ылалашык, компромис мүмкинми?
 9. Түркмен языжыларының кәбири бизиң халкымыз жан чекениңе дегйёрмикә бери диен әхеңде чыкыш эдйёр ве бу пикир режим тарапыңдан яшырынлык билен голданыляр. Түркменлериң алтмыш-етмиш проценти махлук, хич зада дүшүненок ве пикирленмек укыбыңдан махрум, шонуң үчинем оларың диңе йигрими процент чемеси адам ялы яшамага хаклы диен пикире нэхили гараярсыңыз?
 10. Бизиң халкымыз өз хәкимине мынасыпмы? Хер халк өз хөкүмдарына мынасып, түркмен өз аң дережесине гөрә яшаяр, ол хич вагт галкынмаз ве өз багтыны гөрешип газанып билмез диен пикире нэхили гараярсыңыз?
 11. Бизде везипә етен хаку-нөхак өз илен-чаланларыны голдамалы, биканун Ёллар билен байлык топламалы, ислендик ишиң кануны гирдежисинден башга огуруланян ери, яшрын непи болмалы, кадалы хем кануны ягдайда говы яшамак мүмкин дәл дийлип пикир эдилйёр. Бу пикир халк ичинде-де берк орнан. Шонуң үчинем бизиң халкымыз парахорлуга, везипе эелериниң эден-этдилигине кадалы бир зат ялы гараяр хем-де везипә етип, «өз хакыны алып билмедиклери», улы хем гөзилгинч жай салынмадыгы, овадан машынлар мүнмедиги, дабаралы той тутмадыгы, өмрүниң ахырына ченли етжек байлык топламадыгы налажедейин хасапаяр. Бу барада сиз нэхили пикирде?
 12. Түркменистан Эйран, Россия, Ёзбегистан үчбурчлугында асырларбойы асгын хем аягасты ягдайда болуп гелди, инди шол ягдай үйтгәр өйдйёрсиңизми?

13. Эйран, Овганыстан, Азербайжан, Өзбегистан, Газагыстан, Россия ялы демократиядан узак дөвлетлериң тәсир мейданында Түркменистанда демократияның дабараланмагы мүмкинми?
14. Түркменистанда демократияның дабараланжагына ве хукук дөвлетиниң гурулжагына ынанарсыңызмы я-да умыт эдйәрсиниз? Бу угурда нәхили тагаллалар этмели?
15. Адалат өз-өзүнден дабараланар я-да СССР йыкыландакы ялы ничиксидир бир гудрат болар дийип гарашарсыңызмы? Түркменистанда демократияның дабараланмагы үчин дашардан көмек гелер өйдйәрсинизми?
16. Дүрли дөвүрлерде дашары юртлара дүшен түркменлери юрда чагырмалы дийип хасап эдйәрсиниз?
17. Халк ичинде озал умыт билен гаралан Түркийә, Гүнбатар демократиясына ынамсызлык өсйәр. Түркменистанда олары шу гүнки режимиң голдавчылары хем огры шәриклери хасаплярлар. Сиз бу барада нәме пикир эдйәрсиниз?
18. Ил-юрдуң абадан яшайша етмеги, Түркменистанда азатлыгың ве канунчылыгың беркарар болмагы үчин илкинжи нобатда нәме этмели дийип пикир эдйәрсиниз?
19. Түркменистаның сыясы мейданында гөзе илйән адамларың хеммеси, хәкимиятдәкилер хем олар опозициядакылар дең дережеде налажедейин хем күтек, себәби оларың хич бири эмеле гелен гелен ягдайдан анык чыкалга гөренок диен пикире нәхили гараярсыңыз?
20. (Эмиграциядакылар) Юрда гайдып бармак ислейәрсинизми я-да дашары юртда өзүңизи хас рахат дуйарсыңызмы?
21. (Эмиграцияда дәллере) Юртдан гитмек ислейәрсинизми я-да хер хили агырам болса өз юрдуңда яшамалы дийип хасап эдйәрсинизми?
22. Демократияның эсасы шерти болан сөз ве метбугат азатлыгыны голдаярсыңызмы? Эгер голдаян болсаңыз, нәхили голдаярсыңыз? Танкыда, өзүңизиң я гарайышларыңызың танкыт эдилмегине нәхили гараярсыңыз, нәдогры хасаплан пикирлериңизи айдан кишини душман хасаплярсыңызмы, метбугат, эфир аркалы пикир чакышдырмагы, жеделлешмеги хакыката етмегиң нетижели усулы дийип билйәрсинизми?
23. Өзара гатнашыкда ве оппозицион гөрешде мекдеп окувчыларының, хусусанда кичи клас гызжагазларының арасындакы «Мен пыланы билен сөгүшли, сенем шонуң билен гүрлешме» диен принцип кабул эдерликлими?
24. Ныязов түркмен мен-менлигиниң, гедемлигиниң, бисоватлыгының, бахыллыгының, горкаклыгының әхлумумы ве жемленен гөрнүшде йүзе чыкмасы диен пикире нәхили гараярсыңыз?
25. Бизиң хер биримизиң бейнимизде кичижик Ныяз хан отыр, шондан илки айратынлыкда, соң умумылыкда сапланып билмейәнлигимизем өлүмликли дердимиз диен пикир билен ылалашарсыңызмы?
26. Башизми төтәнлик хасаплярсыңызмы? Халк башизми нәме үчин сессиз голдаяр? Башизм биз үчин совуклан хем хасы адамың хапа бурны ялы бир зат, оны арассалап етишип хем боланок, кесип айрып хем, дем алдырып-да гөнендиренок дийәнлере нәме айдарсыңыз?
27. Америка Түркменистанда демократияны ызыгидерли голдар дийип пикир эдйәрсинизми я-да

- Россия, Эйран тарапларының хайбаты рүстем гелерми?
28. Түркменистандакы кризисе дине Ныязов гүнәкәр дийип пикир эдйәрсинизми?
 29. Түркменлери өз ичинде ачгөз, небсине эжиз, шөхратпараз, гөрип, бимессеп, надан халк хасап эдйәнлер көпелип баряр. Сиз нәхили пикирде?
 30. Түркменлериң узак тарыхы дөвүрлерден бәри ызагалак хем чаламыдар яшамагының баш себәби нәмеде?
 31. Түркменистандакы ишсизлик хем нешекешлик, миллетиг эл-аягында боланжа серишделерин хеммесиниң диен ялы өли капиталла өврүлмеги халкы табынлыкда сакламак үчин йөрите эдилен затлар диен пикире нәхили гараярсыңыз??
 32. Өзүңизи берк хем ызыгидерли демократик гарайышлы адам хасаплаярсыңызмы?
 33. Ил-юрт бәхбитлери үчин «өз үстүңизден әтләп билермисиңиз», компромис, ылалашык, ынанчларыңдан хем гарайышларыңдан ыза чекилмек дийип нәмелере дүшүнйәрсиниз?
 34. Түркменистанда огурлыга, паракорлуга, нешекешлиге гаршы гөрешмек, хакыкаты язмак хем

- голдамак халкың улы бөлегини өзүңе душман әтмек, бу юртда хич ким догры ишләп, ягны дүрс угры берк тутуп узак гидип билмез, хөкман Ныязов ялы гышармалы хем эгри-бугры гитмели болар диен пикире нәхили гараярсыңыз?
35. Миллет нәме үчин өз жанкөөрлерини биленок, голданок ве оларың нәхак төхметчилик хем хапа сөзлер билен масгараланмагына, шонуң ялы-да өз ыкбалына бипарх гараяр?
 36. Түркменистанда соңкы еди йылда говы эдилен ишлер бармы?
 37. Түркмени инди гарашсызлыкдан озалкы етен дережесине гайтарып әлтмек мүмкин дәл, ол башаклыгына келеменләп гайтды диен пикире нәхили гараярсыңыз?
 38. Милли аңы гайтадан дирилтмек үчин нәхили механизм зерур?
 39. Түркменлериң ичинден хакыкы демократларың көпчүликлейин өсүп етишмеги үчин нәме әтмели дийип пикир эдйәрсиниз?
 40. Ене нәхили сораглар берилмегини ислейәрсиниз, өзүңиз нәхили мөхүм пикир айтмакчы?

(Жогаплары, мүмкин болса, компьютер дискетасында иберсеңиз миннетдар болардык.)

Хормат билен, ил-юрт бәхбитлери үчин дөредижилик хызматдашлыгына чагырян «Юртчулар».

«Юрдуң» совалларына жогаплар

Гурбандурды ГАЙЫП:

«...демокартик дөвлетден геленлер халкы талаярлар!»

1. "Юртдакы ыкдысады-сыясы ягдая сесиңи чыкармалы дәл, башыңы япырып, дине өз гүзеран аладаң билен болмалы дийилдиги: "хайван болмалы, ерден дине ийжек отуңы чөплемели" дийилдигидир. Башгача айдыланда, ынсанлык

- хукукларыңдан кесилмели дийилдигидир. Дердиңи өзүң айтмасаң, дашыңдан сынлап билмезлер. Ынсан өз дердини айдып билйәндиги хем оңа дерман агтарянлыгы үчин хайвандан пархланяр. Өз аладасыны әтмедикден адам болмаз.
2. Илки ыкдысады меселелери маслахатлашмагы зерур сайярын. Себәби ыкдысадыет, овалы билен-де халкың гүнүбирин дурмушы, ягны бокурдак аладасы әхли меселәниң

- башлангыжы хем ол адамлар үчин өрэн дүшнүкли.
3. Диктатура гаршы билелешик дине анык, хеммә орталык болан умумы чэрелерде болуп билер. Меселем, ыкдысады талаңчылыга, ыкдысады кепилсизлиге. Сыясы хукуксызлык. Эсгерилмезлик. Өз пикирини айтмагың гадаган эдилмеги. Өз укубың, дүнийәгарайшың етдигиче дәл, эйсем кимдир бириниң акылы билен яшамага межбур эдилмек. Йүзүңе бакып ялан сөзлемеклери ве хакыкаты өз гөвүнлерине лайык өзгертмеги, ягны өзүңден башгалары адам саймазлык. Мөхүм жемгыетчилик тербиесиниң дүйбүне палта урлуп, нешекешлигиң, желепчилигиң, огурлыгың, паракешлигиң өсмегине гиң Ёл ачылмагы. Билимиң ве ылмың Ёк эдилмеги. Дашаркы дүйнә билен гатнашыгың кесилмеги. Шейле мөхүм меселелериң хер бириси барасында диктатура гаршы билелешип гөрешсе болар. Шол бела-бетерликден башымызы алып чыкмасақ, хич бир тайпа, хич бир топар хич хачан кадалы дурмушда яшап билмез. Бир тире я-да тайпа, топар везипе хем дүшевүнтли орны пайлашып, бейлекилери агзыбир болмаклыга чагыраны нетиже бермез. Элбетде, шейлерәк мүмкинчилиги пейдаланялар бар. Везипә етенлер өзүңден Ёткардакылары өвүп, башгалары гөрипчиликде, агзалачылыкда айыплайарлар. Бу дине надаралыгың гөрнүшидир. Аслында велин шол везипе етен тирәниң я-да тайпаның жемагатының гүни хем ганымат дәлдир. Бейле тире-тайпа үндөвчилери өз шахсы бәхбиди ве харам газанжы үчин хер кими, хатда өз тиресини, халкыны масгарачылыга бермәге тайын.

- Халк бәхбиди болмадык ерде билелешик болмаз. Бу гадымы тарыхымызда-да, язырлар, салырлар, эрсарылар ве башга династиялар дерәнде хем шейле болупдыр. Эгер ол бүтин гатлагың, улумы я-да кичи, тапавуды Ёк, әхлисини бәхбидини араман, дине бир тайпаның бәхбиди билен багланышса, овалы билен-ә династия дөрәп билмейәр, дөрәндеде чалт Ёк боляр.
4. Биздәки энергия ресурсларыны таламага АБШ-мы я башга бир юрт, пархы Ёк, ене гайталаярын, оларың әхлисине башизмден аматлы дөвлет Ёлбашчысы болуп билмез. Себәби ол еке теңе бәхбиди үчин, ислендик эглишиге гитмәге тайын. Ислендик кануны үйтгетмәге парламентиң межлиси хөкман дәл. Онуң тәк өзи хем парламент, хем министрлер кабинети, хем Ёкары суд, хем гүмрүкчи хем салгытчы. "Сениң салгыдыңы ятырян" дийсе, ол маядардан еке теңе салгыт алнанок. "Сен ислән ериңден фабрик-завод я-да офис гурун" дийсе, ол ислендик Түркмениң өйүни башына юмруп я өвлүйәсини текизләп, аркайын иш гөрүп билйәр. Бейле мүмкинчилик, эйсем дүйнәниң башга хайсы юрдунда бар? Шонун үчин дашардан геленлер башизм режимини голдап, өз мүмкинчилигинде онун саглыгына серетмек, йүрегини я дамарыны чалышмақ, халк ач галанында галла-ун бермек ялы усуллар билен башизмиң өмрүни мүмкин болдугыча узалдып билер. Йөне Гүнбатырың голдавының нетижелери халкың мадды ягдайыны агырлашдырмаз. Халк өз деписинде отуран дашары юртлы байларың гапысыны сүпүрмәге, машыныны сүрмәге ве гайры хызматларыны этмәге шерт тапар ве олардан манатда төленәнде-де, гараз, айлык хакыны алар.
5. Гүррүңсиз пейда тапар. Ныязовың режимини Гүнбатар маясыңдан өзи үчин пул топлар ве беркешер.

6. Дурмушың хәзирки гидишине Ныязов бүтин өмри үчин хәкимieti өз элинде сакламага шерт дөрөтди. Бу меселеде она башганың көмеги керек дәл, бу иши онуң өзи бержай эдйәр. "Халк демокартия тайың я-да тайың дәл" диен дүшүнже шертли. Эгер керек болса халк демокартия хемише ве мыдама тайын. Гүнделик бәхбит демокартиядан илери дуряр. Өз пейдасына гезек геленде, ол гөрешерем, бишишерем. Йөне бир тайпадан болан паракеши айрып, башга тайпадан болан паракеши везипә гоймалы болса, ол актив гөрешмез.
7. Бейле булашыклык болмаз дийип хасап эдйәрин. "Бизиң гоюн ялы халкымыз бар" дийип, Ныязовың өзи айтды ахырын. Ныязов дөврүнде баянлар бар, йөне оларың хич бириниң режими Ёк, ягны оларың өз байлыгына кануны хукугы Ёк. Ол байлыгы ишледип, ондан гирдежи алып, улы бизнес я-да газанч чешмесини дөрөдип билмейәрлер. Шонуң үчинем олар жемгыети булашдырмак төвекгелчилигине гитмезлер.
8. Икинжи президентем, ондан соңкуларам Башчы болса керек. Компромиснем болмагы мүмкин. Себәби башизме гаршы дуряларам өз шахсыет культуны, дине өзүниң илери тутулмагыны аша сейәнлер. Сяясат үйтгемесе, башизм үйтгемез.
9. Языжы овалы билен өз выжданына, өз адамчылык мертебесине сарпа гоймалы. "Мен халк үчин дөрөдйәрин (язрын)" дийилйәни яланчылыкдыр. Бейле зат болмандыр ве болуп билмез. Саңа халк: "Ай, пыланы жаң, биз үчин бир эсер дөрөт" диенок ахырын. Йөне сен жан чекен болсаң, ол билнер. "Гөвхер

болсаң гөтеренлер тапылар" дийип, Мәммет Сейит айдыпдыр.

Миллети акыллылара ве махлуклара бөлмек болмаз. Белки, "халк үчин" язын языжыларың китабыны окамаянлар окаянлардан акыллыракдыр. Наданларың бардыгыны арадан айрамок. Ойланмак укыбыны йитиренлерем гыт дәл. Йөне бу дүнйә гелениң ол акыллымы я-да махлук - барысы ынсан шекилли яшамага, ишлемәге, өз сөзүни айтмага ве дынч алмага долы хаклыдыр. Кадалы жемгыет хеммелери, аша акыллыгы ве чилим я арак аладасындан башга хич бир пишесиз йөрөнлери-де иң йөнекей шертлер билен үпжүн этмелидир.

10. Мегерем, халкымыз дәл-де, интеллигенция өз хәкимине мынасыпдыр. Себәби хәкимлиги эсасландырян овалы билен интеллигенция. Чопан гелип саңа Ёк эдилен Ылымлар академияны дөрөдип бермез, япылан газет-журналлары, дөрөдиджилек бирлешиклерини эсасландырмаз, метбугата гиризилен цензураны арадан айырмаз, хич бир меселе чөзмейән парламенти даргатмаз, суд канунының гарашсызлыгыны алып бермез. Чопан мал бакар, саңа ак сүйт хем яглы эт берер. Сен шол ак сүйди ичип, чопана када-канунлы дөвлети гуруп бермелисиң. Ене интеллигенцияның гүнәси билен халк өз аң-дүшүнжесиниң дережесинден хас песде ве хар яшар. Халк өз багтыны гөрөшип газанып билер ве бу аслында шейле болмалыдыр. Йөне интеллигенция шол гөрөшиң нәмөден ыбаратдыгыны айтмалы.

Чопаның ве интеллигенцияның гөрөшлериниң нәмөден ыбарат болмалыдыгы бизде айдынлашдырыланок. Халк гөрөшмесе өз багтыны газанып билмез.

11. Догруданам шейле пикир эдйәнлер көпдүр, себәби бизде халал баямага кануны Ёл Ёк. Шонуң үчин байлык харам Ёл билен топланяр. Йөне халк паракорлугы, эден-этдилиги йигренйәр хем язгаряр, она нәлет окаяр. Пара алмадык адамы, ягны пара алман иш битирйәни халк ягшылык билен ятлаяр. Себәби халал яшамага гаты аз хем болса шерт бар. Везипели адамларың арасында-да халал яшаянлары бар. Харам харам я гөзяша гидер.
12. Уйтгемез.
13. Мүмкин дәл.
14. Хукук дәвлетиниң гурулжагына умыт эдйәрин, йөне оны гөрмәге өмрүм етер өйдемок. Бу угурда жемгыетиң демократиядан башга догры Ёлуның болуп билмежекдигинң хер бир йөнекей адамдан башлап, дәвлет баштутанына ченли дүшүндирмели, догры Ёлы талап этмели ве гөрешмели. Демократия тарап илерлемесек, хеләкчилиге, өз-өзүмизи Ёк этмәге баряндыгымызы дурмушың ири ве овунжак хер бир мысалында дүшүнмегимиз герек дийип хасап эдйәрин.
15. Бу гүн ятып, этир говы гүн болар диймек, диңе өзүни дәл, гелжекки неслини хем алдамакдыр. Ол болмаз. Адалат гөрешилип етилийән иң кын хөзирликдир. Гудрат хич хачан болмаз. Түркменистанда демократияның дабараланмагына ичерден хайыш-ислег болмаса, дашардан хич хачан көмек гелмез.
16. Гүррүңсиз чагырмалы. Оларсыз Түркмениң сынасы кем болар. Ене аслы түркмен болмадык, йөне түркмен топрагына берлен адамлары-да чагырмалы. Оларың өй-жайыны гайдып бермели. Оларың дини ыгтыкадына, милли айратынлыкларының горалжагына кепил гечмели. Шоларың әхлисиниң гүйжүни жемләнимизде, галкынып билсек, аша зор болдугымыз.
17. Ол догры. Түркиедәки ве Гүнбатыр дәвлетлериндәки демократия бизиң халкымызың таланмагының өнүни алып билмейәр. Нәхили өсен дәвлетден боландыгына гарамздан, ол демокартик дәвлетден геленлер ерли хожайынлар билен билелешип халкы талаярлар. Бу меселеде олар огры шәриклеридир. Дүнийәде Англия ялы демократияның өсен ве гадымдан довам эдип гелиән юрды Ёк. Шейле-де болса, Англия өз колонияларындан демократия Ёлы билен эл чекенок. Талаңчылык демократиядан хас илери боларлы. Йөне бу таланчылык оларың юрдунда демократияның Ёкдугыны аңлатмаяр. Гайтам, терсине, өз ичинде демократия боланы үчин, олар демокартиясыз юрда таланчылыга гидйәрлер.
18. Айылганч бела болан бипархлыкдан сапланмак ве кадалы дурмушы, абаданчылыгы ислемек герек диййәрин. Иң болманда бар болан сайлавлы орунлара мынасып адамлары сайламак, эгер сайлап билмесек, ярамазың сайланмагына сес бермеслик герек. Тени ялаңач чагаларың ве ган етмезлигинден эжир чекйән чагалы аялларың, дермансыз кесейән хассаларың хатырасына: "Ягдайың нәхили?" дийлип сораланда гөз-гертеле ялан геплемезлиги зерур сайярын. Илкинжи нобатда, биразажык жанланмак герек.
19. Сьясы аренадакы гөзе илийәнлере ве оппозициядакылара дең дережеде налажедейин я-да күтек дийип болмаз. Оларың етмези дүрли-дүрли. Йөне көпүсине өз шахсы бәхбидинден чыкып билмейәнлер, өзи дири галып, бейлекилериң гурбан болмагыны ислейәнлер дийип болар. Эмеле гелен ягдайдан анык чыкалга гөрүп болмаянлыгы

- хем шонуң билен баглы болса герек. Гөрүлжек анык чәреден сениң хут өзүңе нәме пейда гелмели ве ол чәре хачан амала ашмалы? Сясы аренадакы адамлары яйдандырян эсасы зат анык чыкалганың нетижесиниң эртир я-да биригүн гөрүнмежегидир. Биз шейле бир агыр ягдая дүшдүк, ондан йылар бойы гөрөшип чыкып билсек, зор болдугымыз. Шол узак нәмәлимлик бар адамың хөвесини өлдүрйәр. Мениң өзүм-ә Японияның урушдан соңкы 15 йылың довамында шейле берк чытрашып, хәзирки демократик Ёла дүшенини эшиденимде, оны гаты узак гөрүп гынаныпдым. Инди болса биз үчин нәче 15 йылың герекдигини гөз өңүңе-де гетирип билемок. Шол узак нәмәлимлиге дүшүнйән өңде барыжылар өзлерини налажедейинлиге хем күтеклиге урярлар.
20. Дашары юртда өзүми рахат дуйсам-да, юрда гайдып бармагы ислейәрин. Бу совала нәхили жогап берйәними, белки, Худай, вагт гөркезер.
21. Жогапсыз галдырярин.
22. Эркин пикирини айтмак ислейәнлерин сөзүниң көпчүликлейин хабар бериш серишделерине говушмагына ярдам эдйәрин. Эркин пикирли метбугатың яйрамагына көмеклешйәрин. Эркин пикирлилере өз рухы голдавымы етирмек ислейәрин. Гынансам-да, мениң голдавым шейле чәкли.
- Танкыды я-да өзүмиң танкытланмагымы Ёкуш гөрйәрин. Эмма ерликли болса ондан догры нетиже чыкармага чалышярин. Нәдогры пикир айдан кишини душман хасапламаярын, йөне өз ялңыш пикирини маңа тассыклатжак

боляны, хас бетери-де шол ялңыш пикири үчин мениң гөрешмегим ислейәнлери я-да межбур этмекчи болянлары йигренйәрин.

Метбугатда, эфирде пикир чакнышыгы, жеделлешмек хақыката етмегиң иң нетижели усулы. Себәби шейле боланында, хақыкаты кесгитлейән гаршылыклы тараплар болман, жеделе гошулмаян үчүнжи бирисидир.

23. Достларымы халамаян я-да маңа терс позицияда дуриялар билен гатнашаны үчин язгарамок. Диңе мени олар сатанларында гахарым гелйәр. Бир адамы чәклендирип, өз мейлиңе боюн эгдирмек - оны кемситмек. Йөне достума, Ёлдашыма ве тежрибесиз кишә пыланыдан эгә бол диймеги зерур сайярин.
24. Бу совала догры жогап берип билерин өйдемок. Йигренйәниң барада хақыкаты айтмак гаты кын.
25. Бизиң келләмизде бир хан дәл-де, бирнәче хан, ягны көп ханы өзүңде жемлейән солтан отуран болаймасын. Шол ханларын ярамазларындан сапланмак герек, йөне "биз бири-биримизи голдамалы" я-да "биз хөкман бир адамың ызына дүшмели, бир адамың пикирини алып гөтермели" диен принцип говулыга гетирмез. Онсузам бизде мертебе, өз-өзүңи сыламак, буйсанчлы болмак ялы дуйгулар гаты аз я-да гөйдүк. Биз "сапланыш" чәресини гаты көп гезек башдан гечирдик. Инди, гелиң шахсыете аявлы чемелешелиң. Йөне ол шахсыет өзүңиң эжиздигини, көп зада чәресиздигини ве мүмкинчиликлериниң чәклидигини унутмасын.
26. Башизм төтәнлик дәл. Эгер ол төтәнлик болса, бизде я-да ене бирки дәвлетде дөрәрди ве биз "баштутандан ялчанмадык" диердик. Йөне Аркалашыга гирйән дәвлетлеринг учдан-гутма 12-синде

- хем шейле. Бу бизиң жемгыетимизиң гечен Ёлуның нетижеси. Жемгыетиң гидиш угры башимзе гелип диреди. Мунда бизиң, хер биримизиң азда--кэнде гүнәмиз боланы үчин ол сессиз голданяр. Бу меселеде "Хапа бурун" барадакы меңзетмәңиз өрән жайдар.
27. Америка Түркменистандакы демократияны шол демокартияның чәгинде ызыгидерли голдар. Эгер ынсанперверлик, төверек хем тебигат үчин пейдалы иш этжеклер тапылса, оңа ярдам бержек адам гаты көп. Муны олар хич бир дөвлетден чекинмән, ачык ве ызыгидерли айдып гелйәрлер. Ери геленде айтсак, хақыкы демокартия хич бир хайбат кәр эдип билмез.
28. Кризисе дине Ныязов гүнәкәр дәл. Йөне гаты агыр хем улы жогапкэрчилик гөнүден-гөни онуң бойнуна дүшйәр.
29. "Түркмен бейик. Түркмен намысжаң. Түркмен гайратлы. Турмен эденли. Түркмен батыр..." ве башга энчме-говы сыпатлары дине өз адының ызына өлмейән халк бу гүн экленч азабындан ве диктаторың сүтеминден эжизләп өзүни нәлетлесе, оңа гайратлылык дийип болмаз. Хер ничик ажы-да болса, хақыкаты боюн алсаң, дердиңе дерман гөзлемәге Ёл ачылар.
30. Миллетиң аша дагынаклығы, өңе сүрлен мөхүм жемгыетчилик идеяларының (хатда оны Магтымгулы айданам болса) дурмуша орнашдырылмазлығы, өсийән дөвлетлериң тежрибесинден дашда болмагы, ылмы-техники прогресе кембаха гарамагы халкы шу ягдая салды. Ирки орта асырларың гулчулык я-да феодал ачгөзлүк дүшүнжелери билен яшап, ХХ асырың дережесине етип болмаз.
31. Нешекешлик хем ишсизлик халкы гул ве бири-бирине ягы эдип сакламагың берк зынжыр халкасы. Бу, мегерем, йөрите эдилйәр, иң болманда ондан чыкмагың Ёллары багланяр.
32. Өзүми ызыгидер демократ сайсам-да, берк я-да барлышыксыз сайып билмен. Мен көп бабатда ылалашыга гидйән, ынанжаң хем бир ялңышы бирнәче гезек гайталаян.
33. Ил бәхбиди үчин (эгер иле бәхбитли болса, сенинем бәхбидиң) барлышып болар ялы ягдайда барлышмалы. Мертебәне дегмек чәгине етмейән ягдайында, вагтла-йын, белли бир шертлейин я-да баш-битин ыза чекилмек болар дийип хасапаярын. Ким гедемлик этсе, өзүни еке-тәк акыллы хем тайсыз сайса, ол халк билен дәлдир.
34. Нешекешлиге, огурлыга, паракорлуга гаршы гөрешсәң сени аз санлы топар йигренер. Ким нәме дийсе-де, хақыкаты айтмалы. Сада халк эсасан догры гидйәр ве өз азабының йүзден бир бөлежигиниң хасабына яшаяр. Бизиң юрдумызда дине везипели догры гитмез. Нәме үчин гөрелдәни хөкман паракеш харамхордан алмалы? Таланяндыгына серетмезден, миллионларча адам халал яшаяр ахырын. Әхли адам везипеде отуранок. Гөрелдәни говудан алмалы болар-а?
35. Миллет өз жанкөерини билйәр, оңа гынаняр хем небси агыряр. Йөне ол чәресиз. Өз хоссары агыр хала дүшсе, чага агламакдан башга нәме эдип билер? Эгер чага агыр ягдая дүшсе, хоссары оны элинде гөтерип, тебибе йүвүрдер. Элбетде, чага акыллырак боланында, өз яравсыз хоссарына бир кәсежик сув берсе, говы боларды.
- Миллетиң өз такдырына бипарх болуп отурмагы шу бетбагтлыкларың хем хорлукларың дөремегиниң эсасы себәби.

- Миллетиң багтыны ятырян онуң өзүне бипархлыгы.
36. Галлачылыгың өсмеги, ун үвейән дегирменлериң көпелмеги, шахсы хожалыкларда малларың санының артмагы хем миллетиң гүзераныны өзи доландырмаса, хөкүметден хич хили көмегиң болмажагына дүшүнип, экленч гөзлегине чыкмагы соңкы йылда газанан эсасы задымыз болса герек.
37. Кәбир угурларда, меселем, улы дөвлет дережесинде ылмы, медениети өсдүрмек, дүниә цивилизациясына гошант гошмак ялы чәрелер асла мүмкин дәл. Йөне биз ыкдысады, ягны халкың гүзераныны доландырмак меселесинде хөкманы ягдайда гарашсызлыктан өңки дережәмизе етмели боларыс. Себәби өсүш шол дережеден Ёкарлыгына гидйәр. Эгер шол дережә етип билмесек, бу ягдай бизиң миллет хөкмүнде даргамагымыза гетирер.
38. Гайтадан дикленмели милли аң дейленде нәмелериң гөз өнүнде тутуляны мәлим дәл. "Түркмениң хич хачанам академиясы болмандыр. Түркмен хич хачан көчә чыкмандыр. Асла онда көчәде болмандыр. Түркмен электрик тогуның ягтысында отурмандыр. Түркмениң пелтели шеми болупдыр. Түркмен арза язмандыр. Арза язмажак болуп, хатда хат-совадам өвренмәндир. Түркменде Конституция-да болмандыр. Түркмениң түрмеси болмандыр. Түркмениң институтлары, меркезлешен мегаполислер болмандыр. Түркмениң диреги гара өй билен чәге" диен ялы пикирлерми?
39. Овалы билен эркин метбугаты дөрөтмек герек. Дүниә тежрибесине серетмели ве демократияның дурмушдакы орнуна акыл етирмели. Дурмушда нусга аларлык демократлар болса, башгалара говы тәсир эдерди.
40. Нәме гыт болса-да, бизиң дурмушымызда сораг етерлик. Нәхили сораг берленинде-де мен оны мөхүм сайярын. Йөне сораглары бир тапгыр боюнча дүзмек герек.
- Айдалы, диңе ишсизлик меселеси я дин, я яшлар, я аяллар меселеси, я дашаркы сыясат, я ынсан гатнашыклары болса, жогап бермек аңсат боларды. Бу соваллар өрән көп ве агыр. Йөне шейле соваллар өзара дүшүнишмегиң, көпчүлигиң пикирни билмегиң иң оңат усулы болса герек.

Редакциядан: Биз «Юртуң» совалларыны Түркменистандан дашарда яшаян энчеме адамлара йөрительәп ибердик, олардан өз пикирлерини айтмакларыны хайыш этдик. Догры, Түркменистаның ичиндәкилериң ягдайы дүшнүкли. Йөне дашардакыларам бу ише кән дөвталаплык билдирип бараноклар. Белки, оларың айдара сувытлы затлары Ёкдур. Себәби бир зат айтмак үчин, онда-да орта чыкып айтмак үчин озалы пикир, соң ене бир хилирәк башарныклар герек. Йөне биз бу меселәни хер кимиң өзүне гойярыс. «Юрт» билен хызматдашлык ислейәнлере болса гапымыз хемише ачык. Гыкылык, гыбат билен дәл-де, иш билен болсак, умумы түркмен ишине гошант этдигимиз боларды, адамлар!

Жемгыет

«Юрды» көпелтмек хем яйратмак барадакы теклибимизе сесленип, еңил болмадык шертлерде умумы түркмен ишине гошант гошмага чалышян илдешлеримизе таңрыялкасын айдярыс. Шейледе хазирликче бу ишден окувдан ковуларын өйдүп сакланындыкларыны хабар берен яшлара миннетдарлыгымызы билдирйэрис.

«Юртчулар».

**ДЕНЕШДИРМЕК ÜЧИН ФАКТЛАР,
ОЙЛАНМАК ÜЧИН ТЕМАЛАР**

Түркменистаның обаларында даш ишике галан көне галошдыр сувлы күндүгем огурланяр дийип хабар. Ашгабатда огрулар микрорайон жайларында дашарда турба дикилип серийлйән гейимлерем огурлаярмышлар.

* * *

Түркменистаның чагалар багларында чагалара хемишеки биринжи-икинжили гүнорта нахарына дерек жазсыз-бейлекисиз, йөне сува гайнадылан унаш берилйэр.

* * *

Түркменистанда халкдан йыгналяя салгыдың хасабына айлык алян прокурор гошалап көшк салдыряр хем гиевисине «Мерседес» совгат берйэр.

* * *

Ач чагалар Ашгабадың светофорлы чатрыкларында дуран машинларың янына гелип гедайчылык эдйэрлер. Базар мейданларында эл серип йөрөн гарры-гуртулары инди хич ким гең гөренок.

* * *

Ашгабатда президентиң хейкелине гызыл чайыляр. Миллетиң сессиз агысы эшидилмесин дийип, хөкүмет президентиң шанына той-дабаралар гураяр, белент сазлы айдымлар яңландыряр.

**ТҮРКМЕНБАШЫ
ТЕРРОРБАШЫ БОЛАРМЫ?**

«Юрдуң» редакциясына гелип говшан хабарлара гөрә, шу йылың июль айының ахырларында Түркменистаның президенти Ныязов Милли ховпсузлык комитетиниң башлыгы Назарова «дашары юртлара чыкып, демократия хем адам хукуклары дийип гыгырянлары сем этмек хакында» берк табшырык берипдир. «Шу гүнлер Назаровың иш башында сакланмагы хем генераллык йылдызындан махрум болмазлыгы үчин Ныязовың гөвнүндөн туржак үйтгешик операциялар ишленип тайярланяр» дийип, Түркменистандакы чешме хабар берйэр.

Эйсем Түркменбашы инди ачык террора гечэермикә? Ол озал халкы дөвлет террорына сезевар этди. Түрмелери гүнэли-бигүнә адамлардан долдурды. Ики адамың бири женаятча хем суд эдилене өврүлди. Юртда кануның ады бар-да, өзи Ёк. Ныязовың өз адамлары дийилйәнлер ислән ишлерини эдйэрлер, бай болярлар, гошалап көшк салынярлар, билинйән хем билинмейән биканун ишлер билен мешгул болярлар, пара алып, гошалап көшк салынярлар, гиевилерине «Мерседес» совгат берйэрлер (мысал үчин, Түркмеиистаның Баш прокуроры Гурбанбиби Атажанова, бу барада Ныязовың өзи хем айтды). Гарамаяк халк дийилйән болса чөрегини тапанок. Чагалар ач, хор, окув-билим гутарды. Хер йылда мекдеби битирйән сегсен мүң төвереги окувчының дине үч мүңүси,

байларың чагалары Ёкары оқув жайына гирйәр. Гошуна алынан огланлар итиң хоры, урлуп-енжилмек, майып эдилмек када өврүлен. Ишсизлик, гедайчылык етжек ерине етди. Шейле ягдайда Ныязовың дашары юртлара гачып чыкан түркмен оппозиционерлериниң кастына чыкмагы нәме үчин? Ол дәвлет ишлери билен болуп, юртда болчулык, абаданчылык дәрәтмәге чалышса болмаярмак? Бу сорага диңе бир жогап бар. Ныязов шунча йыллап абаданчылык, болчулык, эшрет дәрәдйән болуп чыкыш этди. Эмма йыллар онуң юрды тоздурандыгыны, иле абаданчылык гетирмәге укыпсыздыгыны гөркезди. Инди Ныязова хәкиметде сакланмак үчин терроры гүйчлендирмекден, хатда оны юрдуң чәклеринден дашарда хем алып бармакдан башга Ёл галмадык шекилли. Бисоват диктатор, не ыкдысадыети, не сыясаты, не-де халкың ахлак гымматлыкларыны билйән адам шейле женаята гелип билер. Бу жеделсиз. Йөне Ныязовың КГБ-си дашары юртлара чыкып, адам өлдүрмеги Ёла гоюп билермикә?

Бу барада шуны айтмак болар. Түркменистаның ичинде режим адам өлдүрмеги хич затча гөренок. Гарашсызлык йылларында МХК-ның тейземинде атылан адамларың саны бар-да, сажагы Ёк. Түрмелерде хем эркинликде атылып я урлуп өлдүрилен, майып эдилен адамларам аз-күш дәл. Муңа билинйән хем билинмейән мысал етерлик. Олардан он икинжи июлчылар Чарымырат Гуров билен Суханберди Ишановы бүтин дүнийә билйәр... Йөне юрдуң дашына чыкып, онда-да өсен Европа юртларына барып адам өлдүрмек Түркменистаның ичинде эдениңи эден ялы дәл. Муны өңки СССР-иң КГБ-си башарярды, элбетде. Я-да Түркменистан өз ганлы ишлеринде гоңшы юртлардан шәрикдешлик тапаярмак? Айдалы, Өзбегистанда Хошалы Гараев билен Мухамметгулы Аймырадовы тутушлары ялы...

1995-97-нжи йылларда МХК-ның зынданында отуран вагтымыз

контрразведка бөлүминиң шол вагты начальниги, полковник Аннамырат Гаражаев билен болан гүррүң ядымызда галыпдыр. Шонда ол бизе өзлериниң дашары юртлардакы оппозиционерлери хем ислән вагтлары Ёклап билжеклерини айдып өвнүпди. Бизиң «нәдип?» диен сорагымыза болса, «пулуң болса, Түркиеде-де, Орсьетде-де киллер кән, пулуң кәндигинем өзүң билйән. Хакына тутаймалы...» дийип жогап берипди. Бу гүррүне гошмача хөкмүнде, Түркменистаның Милли ховпсузлык гуллугының адамларының түрк-күрт женаят топарларының векиллерине кәбир адамларың сесини сем этмәге көмек-ярдам сорап йүз тутандыгы барада мыш-мышлар бардыгыны хем айтмак герек.

Элбетде, хәкимет сүйжи зат. Ол адамы хер хили залымлыклар, намартлыклар гетирип билер. Онда-да диктатор хәкимлери. Түркменистаның президенти болса, диктаторлыгың хем шөхратпаразлыгың бирвагт гөзүни чыкарды. Оңа Түркменистан диен дәвлетиң дүнийә абрайы угрунда чалышмак хем, биабрайлыкдан горкмак хем ят. Ол диңе яланчылыгы хем йүзи Ёгуң гөзи Ёк этмәни кесп эдинди. Бу барада айдылма хем язылма кеми галмады, ресми Түркменистан болса өз диктаторы барада айдылян фактлары ялана чыкармак барада пикирем этмән, шол башкы яланчылык, бош шовхун, надаралык хем демагогия угруна вепалы болуп галды. Шонуң үчинем бу гүн Түркменистанда халк өз хәкимлериниң аяк астына дүшди. Ол хич хили хукугыны талап эдип биленок. Эгер талап этжек болса, я гөзи түрмеде ачылар, я-да енжилип ташланяр, я-да дәлихана бармалы боляр. Түркменистаның президенти Ныязов болса, вагтал-вагтал кимиң дәлидигини, кимиң болса сагдыгыны, кимиң харамы, кимиң халалыдыгыны кесгитлейән, гутарныклы диагноз гойян баш психолог врачың, худаийң я-да пыгамбериң ролунда чыкыш эдип дуряр. Гынансак-да, бу затларың хич бири дегишме дәл, хеммеси чын. Белки, Түркменбашының өз сыясы гаршыдашларыны террорчылык билен Ёк этмек барада табшырык берени бир чын болмаяды-да!

Редакциядан:

Түркменбашының террорбаша өврулмегиниң әхтималлыгы барадакы хабарлар гарашсыз хабар агентликлери тарапындан тассыкланмады ве белки, ресми Түркменистан тарапындан хем

ялана чыкарылаяды. Йөне Түркменистанда азат метбугат болмансоң, гөзи гызаран хәкимден хич бир задың гең дәлдиги үчин, биз бу хабарлар барада язмагы зерур дийип билйәрис.

Редакторың «Прага гүнделигинден».

**ТҮРКМЕНИСТАНДА ЧАП ЭДИЛМЕЙӘН
ЭДЕБИЯТДАН НУСГАЛАР**

**НЫЯЗОВЧЫ КГБ-ның, ПОЛИЦИЯНЫҢ,
СУД-ПРОКУРАТУРАНЫҢ, ТҮРМӘНИҢ ИШГӘРЛЕРИНЕ**

Ганхора элиңи берме!
Эгин-эгне берме ганхор биләни.
Гитме ганхор билен янашык йөрәп,
ганхор билен бакма гоюн-гөләңи,
өлдүришме илиң башыны бүрәп!

Песлик-намартлыга гидерме эркиң,
ак экин эк, поса бермән пилиңи.
Әжизе-эгсиге алдырма беркиң,
гора галаң-шәхериңи, илиңи!

Мерт олдур, агысын агламыш халкың!
Эзме или, гара багрын ган өйүп.
Ичинде жан болса, хем болса галкым,
гуры гечип гитме начарлап, көйүп...

«Чагам бар-да» дийип гушанып билиң,
гара песликлерден буланып акма!
Хергиз нәхак гана булама элиң.
«Кейп чекжек» дийип илиңи якма!..
Ганхора элиңи берме!

ТҮРМЕБАША ЙҮЗЛЕНМЕ

Эртир сениң хейкелиңи йыкарлар,
«Сердар» диен диллер диер «сөлите».
Эртир сениң байдагыңи йырттарлар,
дашың галлан гуллар ташларлар еке.

Эртир сениң түйкүрерлер йүзүңе,
кән чекерсиң иле берен азарың.
Ынанма башарсаң мениң сөзүме,
гүп-гүп уруп сайгыларлар мазарың!..

«Дәлә галды буламак»

Я НЫЯЗОВ ГАТЫ ОЙНАТГЫ, Я-ДА ПОЛАДОВ ГАТЫ ЕСЕР “ОППОЗИЦИОНЕР”

Боланда болуберйәр, өсен социализм дөврүнде түркмен телевидениесиниң оба хожалык редакциясында ишләр, маллара оты керчәп-керчәп беренде Ёкумлы боляндыгы хакында геплешиклер тайярлан ве комсомол ишгәри болуп, везипе басганчакларындан дырмашмагы арзувлан Аннамырат Поладов совет дөврүне хем-де оппозициядакылара сөгүп, президенте яранжаңлык этмек меселесинде өз дең-душларындан еди мензил өңе сайланды. Ол журнализмде бирнәче күндүги бирден уланмак ве эл билен аяга дең дережеде сув акытмак, хөкүми гүйчли талап этсе, башга ерлеринем ювуп бермек усулы билен улы «үстүнликлер» газанмасыны довам этдирйәр. Өмрүнде яранжаң хем надарачылыклы макалалардан башга екеже-де йүзе тутарлык зат язмадык, языбам билмежек күндүкли жуналист голайда бирден үч везипәни -- «Әдебият ве сунгат» газетиниң баш редакторлыгыны, ТМТ-ниң башлыгының орунбасарлыгыны, Мединет министриниң орунбасарлыгыны эледиди. Онсоң бу «талантлы яранжаңа» дине кесбиңден кемал тап дийәймек галяр. Йөне онуң яранжаңлыкдан башга, ады белли оппозиционерелере гайра дур дийдирйән батырлыклары хем бар. Ол өзи билен яранжаңлыкда дең депренишйән, хатда биле гол чекишйән макалаларыны долулыгына язып берйән Акмырат Хожаныязов президенте «Брибардан гөндерилен» дийип гошгы багышлаярка, «Ёк. Ол бизиң багтымыза башга ерден гелен» дийип билйәр. Догрусы, онуң ол башга ер дийәнени язып-айтмагам бирхили. Йөне бу газетде чап эдилен зат, үстесине ол айдылян

пикирде хакыкатам Ёк дәл. Тебигы бир ягдай догрусы. Йөне шол хакыкатың гыз машгаланың гошгусында уланылмагы, ондада президентиң васп эдилйән шыгрындаодасында айдылмагы гөдегрәк. Элбетде, бу ерде ялңышлык боландыр дийилмеги хем мүмкин. Ягны, ХУДАЙДАН дийилжек болнан болмагы мүмкин. Эмма мунуң ялы ялңышлыкдан соң газетде дүзедиш чап эдилмели. Эмма шол дүзедиш шу гүне ченли чап эдиленок. Эдилжегем дәл. Себәби Поладов инди башга редакция Ёлбашчылык эдйәр ве бу ялңышлыгы боюн алмак хем онуң, хем онуң аркадаг-ягшызада-ак сачлы перишдесининиң абрайына ягшы дәл. Диймек, бизиң мертебели президентимизе, түркмениң гудрат билен дөрән, худай тарапын индерилен дийилйән сердарына Аннамырат Поладовың «Хуйдан дөрән» диймеги хакыкат болуп галяр-да...

Элбетде, Поладов президентиң суратыны манатда гоймалы дийип чыкыш этди, оны гүнде-гүнаша васп эдйәр. Йөне онуң эртеки гүнүни гайгы эдип, эгер бир үйтгешиклик болуп, Ныязов йыкылайса, мен шуны дийдим диймек үчин шейдйән болмагы хем мүмкин. Догрусыны айтмалы, Сапармырады бейле дережеде масгаралан, онуң мертебесини шейле кичелден адам хениз оппозицияның ичинде-де, башга ердеде Ёк. Муны Поладов башарды. Эмма Ныязов Поладовы Мединет министрлигине, Министрлер Кабинетиниң башлыгының орунбасарлыгына тайярлаяр диен гүррүңлер бар. Олара дине өзлери дүшүнишйәндирлер-дә, «Пис писи тапар» дийәймесең. Гой, хер кимиң эдйән ягшуйаман иши өз ынсабына галсын. Хәзир Түркменистанда канун Ёк, ондан өтри, президентиң абрайына шейле дережеде дил етирен Поладова-да чәре гөрүп боланок. Гайта ол өзгелериң үстүне гум пешейәр. Эмма биз тарых үчин Поладовың батырлык билен чап эден, президент Ныязовы «МИСЛИ БАГТЫМЫЗА ХУЙДАН ГЕЛЕН» дийип кемсиден гошгусыны окыжылара долы етирйәрис ве кимем боланда бейле кемситмәниң газет сахыпасына чыкарылмагына гаршыдыгымызы аян эдип гойярыс. Ине, А. Поладов «Несиле»

редакторлык эдйэркэ, 1996-нжы йылын
10-нжи январында чап эдилен гошгы:

«СЕРДАРЫҢ

Күлли түркмен үчин жаным аяман,
Алададан долы башы Сердарың.
«Он йыл абаданлык» сыясат билен
Ватанмы өсдүрмек иши Сердарың.

Тапмарсың хич вагт сөзүнде ялан,
Мисли багтымыза Хуйдан гелен
Яш улы, яш кичи геңешлер билен,
Макуллап голданяр дашы Сердарың.

Битараплык алды декабрь айы,
Жуда багтлы экен түркмениң пайы,
Түркменистан гүлләр йыл гелдик сайы,
Мыдам узак болсун яшы Сердарың.»

Мерет ЧАРЫЕВ, Ашгабат.

Түркмен метбугатының сахыпаларындан

«ЖҮПҮНЕ ДҮШЖЕК» ТЕКЛИП

я-да озалкы драматург, шиндики яранжаң ватанчы оппозиционере өврүлйәр

Түркмен метбугатына гөз гездире отурышыңа, озалкы драматург Ашыр Мәмилевем оппозиционер болупдыр өйдйән дийип пикир эдип башлаярсың. Догрусы, бу бизиң өз чакламамыз. Белки-де, ол йүрекден башизми голдаяндыр. Йөне онуң кәбир макалаларында яңсымы, аша гечмекми бар ялы. Белки-де ол муны билип, «Өлшүңе гөрә гөмшүм бар» дийип эдйәндир. Онуң «Несил» газетиниң 24-нжи июль санында чап эдилен «Алтын асырың алтын китабы» атлы макаласында ажайып бир теклип бар экени. Ол Ныязовы «Алтын Асырың Адамы» диен тәзе бир дереже билен сылагламагы теклип эдйәр хем пикирини довам этдирип шейле диййәр: «Алтын Асырың Адамы» дийлип ыкпар эдилен Герчегиң алтындан хейкели шол адың ыкпар эдилен еринде, ягны, Конгреслер ве сунгатлар көшгүниң өңүнден бина эдилсе, нәхили оңат боларды. Өзем Сапармырат Түркменбашының өр-боюна, XX асырдан XX1 асыра -- Алтын асыра батлы гадам басын пурсады шекилленидирилсе, түйс жүпүне дүшерди.»

Эйсем, сердара яранжаңлык рухунда язылан, түркмен метбугатының сахыпаларында адат болан бу макала-теклип бизи нәме үчин бегендирди. Биз бу макалада яранжандан оппозиционериң кемала гелйәндигини гөрдүк. Эйсем, бу нәхили бейле боляр? Бизиң пикиримизче, ныязовың боя-бой алтын хейкелиниң ясалмагыны теклип этмек таланян юрдун байлыкларының бир бөлежигини Түркменистаның өзүнде саклап галмага сынанышыкдыр. Гой, ол сердарсумагың хейкели гөрнүшинде галсын, йөне юрдун ичинде галсын, дашына экидилмесин. Шонда оны ислендик вагт эредип, халк хажатлары үчин уланмак болар. Элбетде, башизм дүндериленден соң. Бетон хейкеллери болса, гой, дашары юрда гачан туркмен байлары янлары билен алып гидиберсинлер. Йөне шонда гүмрүкчилер алтындан хейкели бир тутуп алып галсынлар, бай хем башлык адамлар тарапындан юрда тирьек, героин гетирилмегине гөз юмушлары ялы гөз юммасынлар...

Ашыр Мәмилиеве ене-де шейле пейдалы теклиплер билен чыкыш эдип дурмагы арзув эдйәрис. Гой, онуң теклиби голдансын-да. Түркменбашы озал-а шейле чеңеклер ташланса, деррев гаңырчага дүшйәрди. Бу гезегем дүшәеди-дә. Өзүмизден болса, гой, шейле алтын хейкеллер область-велят-этрап ерлеринде-де дикилсин диймекчи. Шонда гарып хем тозан илата алтын хейкелден өз хакыны алмага кичижигем болса мүмкинчилик дәрәрди. Йөне шу ерде бизиң оппозиционер Ашыр Мәмилиеве кичижик бир дүзедиш

гирезесимиз гелйәр. Ол нәме үчин пыгамбер, хурай орнунда гөрүлйә Түркменбашыны «алтын асырың адамы» дийип кичелдипдир, кемсидипдир, оны гарамаяклар билен дең дережеде, педечукурда-хендекде гоюпдыр? Биз бу ялнышлыгы «алтын асырың алтын пыгамбери я-да гөвхер хурайы» дийип үйтгетмеги, дүзетмеги теклип эдйәрис. Хернә теклибимиз кабул эдиләеди-дә... Шейле-де биз Ныязовың өнрәк Ашыр Мәмилиевың дургунлык йылларындакы дөредижилеги барада айдан танкыды пикирлерини рет эдйәрис. Себәби дийсең, бизиң пикиримизче, шахыр

Мәмилиевың «Тәзеден мен чага болсам, инсем дүнйә жан энем» дийлип айдылян айдымам, драматург Мәмилиевың «Сөйги дуралгазы» спектаклындакы «Арман атларыңыз болайя-да» диен сөзлерем Ныязовың бүтин дөредижилегине, эдеби-сыясы-философики танкыды чыкышларына, полис-шахыр Хажы Какалыев тарапындан орсча гечирилен гошгуларына, яранжаң шахырлар тарапындан тасланып берлен гимнине, хатда инди дөремели «Рухнамасына-да» дегйәр ахырын... Ай, боля-да, бу гүррүңи иң говусы гоян ягшы өйдйән!

Гара ХАНЖАР.

Эдебият

БУШЛУК: «Э-С»-де ГОШГЫ ЧЫКДЫ

я-да шахырың Түркменистанда әҗеләпхананың дулуна язылан намазлыкдыгы ве түркмениң инди горкмен боландыгы барада

Баш редакторың бисоватлыгам, шыгра-сөзе, айла-өврүме душүнмейәнлигем, цензураның говшаклыгам бәхбит болжак экени. Эңчеме йыллардан соң «Эдебият ве сунгатда» гошгы чыкды. Бирвагт интеллигенцияның башына деңән газетинде гошгы дәл-де, бошгы чыкмагы инди хич кими гең галдыранокды. Себәби инди онуң баш ховандары хем бар оқыжысы диктатор Ныязовды. Бирвагткы абрайлы, йүз мүңе басалыклы тиражлы газет еди-секиз мүң тираж билен чыкярды. Бошлукды. Эмма бир сай-себәп, эмел-ёл билен онда гошгы чыкайды. О гошгулары язанам башизми васп эдип, демине дегилмесе разы болуп йөренлерден, элбетде. Догры, ол гошгуларының өнүнден-ызындан башизме яллаклапдыр. Йөне гошгулар велин хакыкы гошгулар-да! Бейле гошгулар инди Түркменистанда асла чап эдилмейәрди. Хакыкат зандында аз-кем ынсап хем шахырлык барың бөврүнде ятман, ахыры шейдип чыкмалы-да. Бу бөвсүш Түркменбашизм түркмен халкының башындан совландан сонам болуп билерди, элбетде. Эмма ол шу гүң, Башы атда отырка болды. Шолам говы. Түркмен поэзиясының үстүнлиги. Бу гошгулар барада биз «Юрдун» индики санларында хас гиңиш гүррүң эдерис. Йөне хәзирликче олардан кәбир сетирлери дыкгатыңызга хөдүрлейәрис:

Шу жеменде бенде болса Худая,
Онда мен умматы болян шейтаның!

* * *

Багтлы Ватаны Ёкка, багтлы болян мелгундыр...

* * *

Шинди бизиң дерямыз акяр бузуң астындан,
Шинди бизиң силемиз ятыр даглаң башында...

* * *

Такдырымыз Ёвуздыр: яшамарыс, өлмерис,
Айдымлармыз догулар ганат-персиз, дырнаксыз.
Бейик Ватанмыз Ёкка, бейге галып билмерис,
Капасдака Ватаның, мен гул, а сен гырнаксың!

* * *

Гошгы яздым: Йөне йыкдым каданы:
Дүрс пикирлер дөмди, гитдим терсима.
Блахыдан гелйән Ёвуз наманы
Эйледим мен дөвре гөрә тержиме!

* * *

Намазлыгам желепханаң дулунда...

* * *

Чын язып болмаяр ялан дөвлетде!
Чын яшап болмаяр!
Эмма яшадым.
Нәдейин мен, гарып гөвнүм, гөвүн этме!
Гыпжын-гыпжын болуп халыс ядадым!

Яланчы чын!
Ялан язман нейлесин,
Ялан дөврүң жадыланан шахыры:
Ялан сөзләп өзүм халас эйледим,
Менем адам ахыры!..

* * *

Достум, бырадарым, мерт сен, мердана,
Эмма заманасы гелмейәр мердиң!

* * *

Ери, шунданам бир яшайыш бормы?!
Алныңда -- ховп,
Ардыңда -- горп,
горк,
горк,
горк!

* * *

...Метжиде гирилийәр көвшүң чыкарып,
Кейгим, алып гелевери тамманың!..

Сейит Мырат, Ашгабат.

*Эдил Сөйги ялы, Йигренжяңи-де
Мукаддес саклагын, гоймагын пархы.
Оны хер душмана хөдүрләп йөрсең --
Гара шая гелер йигренжяңиң нырхы!
Керим Гурбаннепесов.*

КИМ ЗАНДЫХАРАМЫ?

ЮРДЫ ЧӨКЕРЕН НЫЯЗОВМЫ Я-ДА...

КИМ НӘКЕС? ТОЗДУРЫП, ГАРЫП ДҮШҮРИП БОЛМАЖАК ЮРДЫ ТОЗДУРАН МУСАЛЛАТМЫ Я БИЗ? БҮТИН ЮРДУҢ РЫСГАЛЫНА ТАЛАҢ САЛАН ОГРУМЫ Я-ДА ШОЛ ОГУРЛЫК БАРАДА АЙДАН?! КИМ ДӨНҮК? БҮТИН ХАЛКЫҢ ГЕЛЖЕГИНЕ ТАЛАҢ САЛАНЛАРМЫ Я-ДА ШОЛ БАРАДА ЯЗАН?!

НЫЯЗОВ НӘМЕ ҮЧИН ӨЗ СЫЯСЫ ГАРШЫДАШЛАРЫНЫ «ХАРАМЫ», «ЗАНДЫЯМАН», «ЗАНДЫХАРАМЫ», «ХАРАМЗАДА» ЯЛЫ ШЕРМЕНДЕ ХЕМ БОЗУК АЯЛЛАРЫҢ ЛЕКСИКОНЫНДА УЛАНЫЛЫН ХАПА СӨЗЛЕР БИЛЕН “ТАГМАЛАЯР”? Я-ДА ОЛ ТҮРКМӨНЧӨНИ ТӘЗЕ ХЕМ ЧАЛА ӨВРЕНИП, БУ СӨЗЛЕРИҢ МАНЫСЫНА ДҮШҮНМЕЙӘРМИКӘ?

Етим болуп, рус тербиесини аланындан булашдырып йөрмүкә? Эгер ол бу сөзлериң манысына дүшүнмейән болса, бу сөзлериң хеммеси бирлешип «биканун, биника доглан» диен ялы манылары берйәр. Дүшүнп диййәнем болса, онуң шол сөзлери эсассыз уланын шерменде хелейлерден тапавудының болмадыгы. Дүнйәниң хич бир сыясы лидери өз гаршыдашларының адресине шейле эсассыз сөзлери гөнүкдирмейәр. Я-да Ныязов өз сыясы гаршыдашлары «ясаларка» «пыгамберлик эдип», «чыра-бейлеки тутушдымыка»? Галыберсе, Ныязовың шейле атландырян адамларының хеммесиниң эне-атасам, тохум-тижем белли. Олар башга бир ерик гачып гитмәндирлер. Олары илем танаяр, халкам билйәр. Аслында түркмөнде бейле бир масгарачылык Ёк диерлик. Барам болса өрән сейрек. Йөне Ныязова гаршы чыкан, юртдакы дөвлет дерезесиндәки коррупция барада айдан

КИШИ эртеси гүн газетде я телевидениеде «биканун доглан» дийлип ыглан эдиләййәр. Бу нәхили песлик, бу нәхили надаралык?

Я-да онде-де бир огрының өзүни аклажак болуп, бүтин дүнйәниң адамларына огрулар дийип гыгырышы ялы, Ныязовам өзүни аклажак болярмыка? Ил ичинде онуң гелип чыкышы, дөрөйши барада айдылян хер хили мыжабатлы гүррүңлер чынмыка? Эгер бу гүррүңлер чынам болянылыгында, бизиң оны өзүниңки ялы хапачылык билен айыпламак ниетимиз Ёк. Эгер ол нәхили ягдайда доглан болса-да, бу онуң өз гүнәси дәл. Бизиң бейле песлик хем гыбат билен мешгул болмага вагтымызам Ёк. Гой, хер кимиң гечмиши өзи билен галсын (Йөне Ныязов өзгелере шейле төхмет атмасыны довам этдирсе, онуң өзи барадакы гүррүңлери язжакларам тапылар, белки, бу барада эййәм язылан китапларам бардыр, шол китапларам нешир эдилер! Йөне бизиң пикиримизче бейле песлиге дүшүлмесе ягшы. Онсоңам бу вагт ол я-да бейлеки адамың шахсыети барада язмак о диен адалатлы болмаз. Айдалы, биз, ягны хөкүмете оппозицияда дурянларың шахсыети барада язылса, яранжаң хем везипе хантамачылыгы билен, хатда эркек дийлиән адамларың ичинде-де «Мени зорлады» дийип гөркезме бержеклер я газетде чыкыш этжеклер тапылар. Шонуң ялы, Ныязов хакында язмалы болса, онуң эден-этдиликлеринден янып, гахарына хем йигренжине, адамларың хер хили мыжабат атмаклары мүмкин. Ондан өтри бу иши Ныязовам, бизем индики несиллериң ыгтыярына гойсак догры болар. Вагт хемме кишә өз бахасыны берер. Кимиң зандыхарамыдыгынам, кимиң дөнүкдигинем язарлар, онда-да делиллер билен, фактлары дегширип, пикирлери деңешдирип язарлар). Шонуң билен бирликде-де Ныязов, эгер етерлик субутнамасы болмаса, хич бир делилсиз, бәш-алты саны сатлык журналистин сөзи билен өзгелери «харамы», «дөнүк» дийип атландырмасыны бес этсин я-да делиллериңи айтсын. Ол кимиң пикириниң өңүнде эжиз болса, бозук аялың сөгүнжүне башлаберйәр-ле. Я шейдени билен шу гүнки проблемалар барада хич ким айтмаз дийип пикир эдйәрмикә? Адама я

шахсыете баха берленде, юрт дахыллы мөхүм гүррүндер орта чыкарыланда, хелей сөгүнжини эңтерип башламалы дөл-де, шу гүнки эдилйән ишлер барада айтмалы. Делил гетирмели, субутнама гөркезмели. Онда-да юрт, дөвлет дахыллы меселелер барада. Догры, Ныязов шол хили мөхүм гүррүндерден надаралык билен үнси совяндырын өйдйәр. Бу оңа бир тарапдан башардянам ялы. Ол дине шол надаралыгы хем КГБ-полициясы билен хәкимиятде отыр. Эмма юрт йыкылып ятыр. Бу болса онуң ишиниң үстүнликли дөлдигиниң иң улы гөркезижиси. Догры, оңа хәзирликче күрсүсини сакламак башардяр. Эгер бу оңа башардаянда-да, юрт меселелери эртеки гүн хөкман кесерип чыкар ахырын. Ондан өтри, юрт меселелеринден гачмалы дөл, оларың гүррүнини мерт дуруп этмели.

ДӨНҮКЛИК БАРАДА АЙДЫЛАНДА БОЛСА, халк, юрт бәхбитлери үчин башыны этегине саланлар дөнүк дөлдир, залым патшаның алнында хакыкаты айдып билйәнлер дөнүк дөлдир, аам или алдаяндырын өйдйәнлер, нерессе чагаларың рысгындан чепбе чейнейәнлер, гошалап машын мүйәнлер, гөзилгинч көшк салдырянлар, гошалап гөвхер йүзүк дакынып, хейкелине гызыл чайдырянлар дөнүкдир! Халк ачка, юрт тоздурылярка, талаңчы сыясатың дабарасыны етиришйәнлер, юмшак күрси, ики гүн рахат дөвран үчин халкы хем юрды сатынлар дөнүклердир! Түркменде бейле дөнүклериң бу гүн нәчедиги барада болса, гой, хер кимин өзи пикирленсин. Бизиң хич кими ат тутуп дөнүк атландырмак ниетимиз Ёк. Муңа хак-хукугымызам Ёкдур, белки. Йөне халк хеммесини сынлап отурандыр. Эртеки гүн бу барада айдыларам, языларам. Белки, огурыллары аян этжек, дөнүкликлери паш этжек суд процеслери хем болар. Түркмен хәкимиятчилери шу себәпден довла дүшйән болсалар билдикми. Йөне муңуң үчин довла дүшмек герек дөл. Огурыл эден болсаң, огуран задыңы ызына гоймак герек,

ялан сөзлән болсаң, яланыңы боюн алмак герек. Төхмет атан, каст эден болсаң, өтүнч сорамак герек. Өзем булары хениз гич дөлкә этмек герек. Эртеки гүн сениң тобаңа хем гөзяшыңа хич ким ынанмаз... Залым режимиң сапында дуруп, халкыңа каст эдип, халк ичинде айдылышы ялы, эртир хажы илине гитжекми? Шу халкың ичинде яшамалы борсуң-а! Я-да дашары юртлардан ериң-мүлкүң тайын эдилгими? Йөне өз юрдунда талаңчылык эдип, дашары юртларда аркайын огураныңы ийип отурып болармыка? Дүңйәде канунчылык, демократия дийибем-ә бир затжыклар бардыр! Дилини кесип алып галаймалы көне түркменлер айдып гечипдирлер-ә, «кишмиш ийсең, чөпи бар» дийип.

Эгер биз, ягны юрт бәхбиди үчин юртдан айрыланлар дөнүк болсак, чозуп гелен душманың өңүнде харбы сыр ачан болсак, кесеки бирлерине юрт малыны дегер-дегмезине сатан болсак, халкы берги-боржа батыржак контрактлара гол чекишен болсак, дашары юрт банкларына халкдан огурлап доллар ятыран болсак, дүңйә белли хумарбазлар билен бирлешип, илиң гелжегини хумара гоян болсак, оны айтсынлар! Онсоңам ене бир айдылмалы зат бар. Говусы, муны Керим шахырың сөзлери билен айдалың:

**Ялан зада ялан дийилйән вагты,
Ялан дийсе болар диңлемән бөвруң.
Ялан зада догры дийилйән вагты
«Дөл» диймекде дөлми
Манысы өмрүң...**

Бу гүррүндер бу ерде галсын. Йөне түркмен хәкимиятжиклери ожагына вепалы, халкың кын гүнүнде илим дийип орта чыкып билен огуллары дүңйә берен периште ялы энелере төхмет атмасыны гойсун-да, олардан шу гүн өтүнч сорасын! Эгер худая ынанмаян болаянларында-да, долларларына чокунян болаянларында-да шейтсинлер. Ёгса олары энелериң гаргышы урар! Бу хөкман шейле болар. Бизиң чуңнур ынанжымыз шейле!

Редакторың такыкламасындан.

ЙҮЗЛЕНМЕ

(ТҮРКМЕНИСТАНЫҢ ӘХЛИ ХАЛКЫНА,
АР-НАМЫСЛЫ ИЛДЕШЛЕРЕ)

Илдеш! Сен кәте өзүңе «Мен умумы түркмен ишине, ил-юрт бәхбитлерине нәме гошант этдим?!» дийип сораг берйәрмиң! Бир иш эдйән болсаң, хайыр ниетинде болсаң, таңрыялкасын! Онда бу сораглара гахарланмарсың. Я сен «Гара гайгысы өзи» дийилйәнлерденми? «Намартжа олам, сагжа олам» дийип яшаяңмы? Гара гайгың мал-дүнъе, пул йыгнамакмы я? «Везипе болса боля, йылжак ерими гидермәйин» дийип отуранларданмың? Адам сатып, ил-юрт диййәнлери яманлап гүн гөрийән-ә дәлсиң-дә? Эгер бейле болсаң, бу сораглары беренлери йигренмек йигренерсиң. Я-да саңа ил-юрт үчин бир затлар этмәге Ёл береноклармы? Я-да сен баханачылмы? Хич зат башарман, гүнәни илиң үстүне атып, геп-гыбат эдениңи говы гөрийәнми? Я-да муны өзүңе теселли бермек үчин, налачлыкдан эдйәрмиң? Сен налажедейинми? Эне-атасына, аялына я әрине, чага-чугасына, доган-гарындашына, таныш-билшине, улы иле йүк, мусаллат-ха дәлсиң-дә? Ак ата мүндүрип, голуна тыллалы хум бермелидир, белки? Иле ганымлык эдйәнлери элини даңып, өңүңе салмалы болмасын бирден? Ил дийип көсенип йөренлери, янып гидйәнлери самсык, өзүңи акыллы сайярмың я? Я сен ики сөзүңиң биринде худайы дил чолагы эдинип, өйүне барып ичини гүлдүрийәнлерденми? Бу затларың хеммеси сениң өз ишиң хем белки, дине өз ишиң хем дәл. Йөне биз бу заталры сениң өз ынсабыңа гойярыс. Иң болманда чагаларың гелжеги үчин, ата-баба юрдумызың эртеки ягты эртирлери үчин ойлан! Сен унутма, умумы түркмен иши

үчин бир агач экмегем улы иш! Хер ким бир агач эксе, чаңап ятан Түркменистан гара бага басырынар. Хер ким бир дашы ерден гөтерип, умумы түркмен иши үчин гойса, хытай дивары ялы әгир десга дөрәр. Сен эсасы шу барада пикир эт, илдеш!

Элбетде, ил бәхбидине гезек геленде, хак сөзи айдып-дийип билсең, оңа етеси зат Ёк. Йөне хак сөзи айдып билмесең, оңа гайратың чатмаса я өзүңи хем чагаларыңы гайгы этсең, я-да бу пишәни биманы бир зат хасапласаң, иң болманда дымып отур, ялан бир сөзлеме!

Ылым-билиме, аң ишине, медениете гошант гошсаң, оңа етеси зат Ёк. Йөне муны башармасаң, бу мукаддес чар бага сүмлүп гирип, өз мивәң Ёклогы үчин өзгелериң шахасыны жомурма!

Элбетде, юрт малының таланмагына, парахорлуга гаршы дуруп билсең, оңа етеси зат Ёк. Йөне бу элинден гелмесе, өзүң талаңчылык этме, пара алма хем берме! Ач ит ялы, юрт огруларының төверегинде сүңк-санк тамасы билен ялманып йөрме! Денешдирмәмиз үчинем багышла!

Элбетде, сыясата гошулышып, ил-юрт абаданлыгы үчин гөрешип билсең, оңа етеси зат Ёк. Йөне муны башармасаң, гөз-гөртеле везипепаразлыгы голдама! Кичижик бәхбидиң үчин улы илиң бәхбитлерине гаршы дуряңлара гошулма!

Чагаларыңы яланчылык, талаңчылык рухунда тербиелеме, олар терс гөрелде гөркезме! Ил-юрт гара гүндекә, олар хонданбәрси болуп йөрмесинлер. Өзүң хапа Ёлдан гиденем болсаң, чагаңы шол Ёла салма! Диктаторы өвүп чөрек иймек ялы пис пишеден даш сакла! Яланчылыкдан даш сакла! Парахорлукдан даш сакла! Задың, пулуң гулы болмақдан даш сакла!

Иш этмек кын зат, хеммелериң элинден иш геленок. Онда-да ил-юрт бәхбитли иш. Сен иш этмән билерсиң. Йөне иш этмейәнлер билен бирлешип, иш эдйәнлериң тигрине таяк сокма!

«Юртчулар».

ХУКУК

CAS RIGHTS US - US Calls On Turkmenistan To Respect Rights

Washington, Aug. 24 (NCA/Foley) -- The U.S. State Department is accusing Turkmenistan of violating its international human rights commitments in its judicial proceedings against democracy activist and former parliamentarian Pirimkuli Tanrykuliev.

In a statement, the U.S. says Tanrykuliev's arrest, trial and sentencing contradict both the spirit and the letter of pledges made by Turkmenistan to adhere to

international standards. Those standards include the freedom of Turkmen citizens from arbitrary arrest, the right to take part in an open and democratic political process, and the right to a fair trial.

The State Department says Tanrykuliev was sentenced to eight years in prison about two weeks ago after he was tried on charges of stealing government property and misusing his government position. The U.S. notes that international human rights monitors have charged that Tanrykuliev's prosecution was motivated by his efforts to campaign for parliament and form an independent party.

*Болар оврам-оврам агыр гандаллар,
юмулар зынданлар,
азатлык гелер!*

А. С. Пушкин

ПРОФЕССОРА 8 ЙЫЛ ИШ КЕСИЛДИ,

НЫЯЗОВ ӨЗ АЛТЫН АСЫРЫНА ЁЛ АРЧАЯР!

Пиримкул Таңрыгулыев барадакы хабары эшидип, мениң илки сериме гелен шу пикир болды. Эйсем-де болса, Түркменистандакы эден-этдиликлере инди хич ким гең галанок. Режим дашдан гелжеклери ганатдан, ичден дөмжеклери аякдан болдуряр. Башгача пикир эдениң депесинде таяк дөвйәр, гөзүнде от якяр. Ишден ковуп, дөвүм чөреге зар эдип ташлаяр. Шонда-да башыңы чарап, өз пикиринден дәнмесен, я сумкана дискет атяр, я-да шоңа меңзеш башга песлиге йүз уряр. Режим өз песлигини, эжизлигини гаты говы билйәр ве хут шу себәбе гөрә хич бир намартлыктан гайтмаяр. Чагаңа-да эл узадыберйәр, доган-гарындашыңа-да ховп салыберйәр. Бу затларың хеммеси болды ве довам эдйәр. Түркменистанда канун Ёк, кануны Ёл билен иш этмек мүмкин дәл. Шонуң үчинем ол ерде иш этжек болян ислендик адам женаятчы, йөне ол якасындан тутуляңча, юрт башындакы ләхеңлерин гөзүне илиәнчә я-да кимдир бирлери тарапындан оңатжа эдиллип сатыляңча азат. Онсоң ол канунсыз жемгыетин

женаят кодексинде хемме адама мадда-да бар, жеза-да! Хәзир болса, сайлавларың оң янында арассалайыш гечирилийәр. Бу арассалайыш жемгыети женаятчылардан арассалайыш дәл-де, эйсем сыясы гаршыдашлардан арассалайышдыр. Эгер шу режим сакланса, хақыкы улы женаятчылар, улы неше сөвдегәрлери, улы паракорлар өңкүси ялы абатжа галарлар ве өз хапа ишлерини индики асырда-да довам этдирерлер. Мен бу сөзи әхли жогапкәрчилигини үстүме алып, Ныязова, онуң режимини голдаян Милли ховпсузлык комитетине, полиция, суд, прокуратура ишгәрлерине, оларың пикир өврүш, акыл сатыш, геп нокатлашыш усулжыкларына белет боламсоң айдян. Ныязов үчинем, онуң дашында демир гала болуп, халка ганымларча дараян хукук горайжылар үчинем канун, мукаддеслик, ахлак диен ялы затлар Ёк. Эгер оларда ахлак, ахлаклылык диен ялы затлардан жиннек ялы галан болса, өзлери кануны депеләп отыркалар, өзге бирини женаятчылыкда, кануны бозмакда айыплап билмездилер. Илиң шу гарып гүнүндәки гөзчыкынч яшайышларындан,

бай-бег дөвранларындан утанардылар. Эйсем юрды тозгунчылыга гетирен шол бәш саны адамың гөзчыкынч яшайшы, харам небси дәлми? Эмма олар бу затлары билмейәрлер. Шонуң үчинем Ныязов Отузовлара, Какабаевлере, Жепбаровлара бизиң алтын асыра барян Ёлумызда чукур-сукур бар, шоны текизләң дийип ышарат эдйәр. Онсоң олар не кануна, не-де адамкәрчилиге, хич зада серетмән ише гиришйәрлер. Өзлерем диңе бир зады -- гаршыда дуран пәсгелчилиги текизлемәни билйәрлер. Эмма өзлериниң ил абаданлыгына барылян Ёлда дөрән айылганч беладыклары, Ёканч кеселдиклери, бир затдан дынымалы болса, илки өзлеринден дынымалыдыгы барада пикир этмейәрлер. Хут шол пикири этмежек болубам иле каст эдйәрлер. Бу инди Түркменистанда када өврүлен ягдай, йөрите ишленип дүзүлен система. Йөне бу кемакыл хем чүйрүк система.

Мен Пиримкул аганы сегсенинжи йыллардан бәри танаярын. Онуң түркмен халкының баш саглыгы, юртда стоматологик меркез гурмак хем онуң ишини Ёла гоймак барада эден улы тагаллаларыны хем билйән. Иң эсасысы болса, мен оны Түркменистанда дөрән аз салымлык демократик өвүсгиниң байдак гөтерижилериниң бири, принципал адам хөкмүнде танаян. Шол дөвүрде ол депутат болупды хем демократия, сөз, метбугат азатлыгы барада принципал пикирлери өңе сүрүпди. О дөвүр телевидение президентден башгаларың пикирини хем иле егирмәге сынанышык эдйәрди. Газетлерде бираз эркинлик барды. Эмма соң бу демократик өвүсгин бокурдагындан богуп өлдүрилди. Президент хабар серишделерини өз чепер хөвесжеңлик сахнасына өвүрди. Шол сахнада хер хили масгарабазчылыклар гөркезди, бүтин дүнийәни гүлдүрип, ичини гырды. Йөне ол өзүниң шол масгарабазлыгы билен түркмен халкыны ган аглатды. Гедай гойды. Юрды гелмишеклериң талаң мейданына өвүрди.

Миллет бу затлары гөрүп хем билип отыр. Эмма миллетиң билмейән затларам кән. Бердиназар Худайназаров президенте патышалык титулыны берелиң, ша диелиң, bize гүнбатырың дүшүнжелери герек дәл дийип чыкыш эденде, оңа гаршы чыкып билен диңе Пиримкул Таңрыгулыев болупды. Йөне профессорың бу гөрешлери халкдан яшрын галды. Себәби юртда гарашсыз, азат метбугат илки доган гүнлеринден, белки-де догманка боглуп ташланды. Шонуң үчинем ол сыясатдан четлешмели болды. Ишиң, өз өмүр берен стоматологиясының хатырасына, адамларың саглыгы үчин режим билен компромисе гитмәге, оңа гөс-гөни гаршы дурмазлыга чалышды. Президенти голдап, айдасы гелмейән затларыны айдып, дашары юртлулара интервью берен халатлары хем болды. Эмма режим, хусусан-да Ныязовың өчлүлиги, догры сөз үчин кине сакламагы профессоры өз ишини этмәге гоймады. Оны эдил класындан галан икиликчи ялы екирдилер, беззат чага ялы дүвүндирдилер. Еңсесинден юмрук урдулар. Үстүни мыдама барлагчыдыру-дерңевчили этдилер, министрликден сүйкөндилер, МХК-дан горкуздылар, көшкден хайбат урдулар.

Ниреде медицинаның «м» харпыны билмейәнлер министр болды, өлжек хассадан кепен сойян, чага сатян догторлар көпелди. Шейдибем юрдуң саглыгы саклайшы даргады, миллет харам өлүп башлады. Эмма бу ягдайлары айтмак боланокды. Терсине, бейик сердарың бейик саглык сыясаты барада бейик поэма, гошгы, ылмы-публицистик макалалар язмалыды. Профессор муны этмеди. Отуран-туран еринде хакыкаты айтды, медицинаның агыр ягдайындан сөхбет ачды. Эмма ол бу затлар барада дашары юрт радиосындан бизиң «дөнүклик» эдишимиз ялы эдип чыкыш этмеди. Президентиң өзүне язды. Арзыңызы айдың, язың дийленден соң язды.

Түркменистанда догры сөзлиң досты Ёк, душманы велин кән. Шол душманларың иң улусам президентиң өзи! Хут шонуң ыгтыяр бермеги биленем профессор шу гүне салынды. Бейле ишлере онсуз ким хет этжек? Онуң алы хезретлери ыгтыяр бермесе, Түркменистанда шемал өвсүп, чөп

башы гымылдамаса нәме. Онсоң профессоры йылларбойы иш эдиндилер. Хер затлар эдип гөрдүлөр. Муңа көшкде «өзи гидер ялы этмек ойны» дийёрлер. Эмма профессор эржел болуп чыкды. Элинде шонун ялы хүнәри барка, башга үлкелере гидип ишлемеги, диңе өз бәхбиди билен болмагы пикирине-де гетирмеди. Өз юрдунда, өз илине хызмат этжек болды. Онсоң оны ишден ырактатдылар. Өмүр берип гуран институтыны, бүтин халка хызмат эдип отуран стоматологик меркезини япдылар. Индем гара башына дава салярлар.

Эйсем, бу нәме үчин бейле эдилйәр. Бейле галмагал киме ве нәме үчин герек? Мунча боланына гөрә, бу барада-да өз пикирими айдайын.

Түркменде «Огры сырты говшак» дийип бир сөз бар. Америка барып, жемгыети демократлашдырмак барада бир топар сөз берип гайдан мерхеметли декабрь голайладыгыча алжырап уграды. Сайлавлар барадакы кануны өзүче үйтгедип, сайлавандан озал он йыл Түркменистанда яшамадыклары хем суд эдиленлери сыясатың голайындан гелмез ялы этди. Шу кануна гөрә, режиге оппозицияда дуряларың хич бири сыясата гелип билмели дәлди. Эмма Ныязова буларам аз гөрүнди. Ол хайдан-хай гөрүлмедик виза дүзгүнини гириздди. Өз чыкаран канунларыңа ынанян болсан, илем арканда гая ялы дуран болса, эдйән ишиңем хак болса, инди аркайын ишләбәрмелиди. Эмма ене болмады. Ичдәки өч гоймады. Бир ерлерде өз иши билен болуп йөрөн профессорың сыясата геләймегиниң, сайлавлара гатнашаймагының мүмкиндиги барадакы гүман оны бөврүне дүртүп ятырмады. Ол бейле зада Ёл берип билжек дәлди. Себәби инди өңки икинжи Кувейти сөз берип алдаян дөври гечипди, профессор болса өңкүлеринден хас гаташыпды. Абрайдан гачан махалың, юрдуң бу тозгунчылыгында, халкда яшырынам болса демократик мейлиң барха өсйән халатында, бейле догумлы адамы сыясата голайлатмак Ныязов үчин өлүме барабарды. Шонун үчинем ол хемишеки

эртекичилигини этди. Юрдуң ичинден ене бир «халк душманыны» гөзләп уграды. Бу гезек ол «душман» профессор Таңрыгулыев болара чемли. Мен хәзир ондан нәме талап эдилйәннини чаклап билжек. Оңа бизиң хаку-нәхак йүклейән гүнәлеримизи боюн ал хем-де президентден өтүнч сора, шейтсең гойберели диййәндирлер. Себәби режигиң максады өз гаршысында гүнәсиз хем сесини чыкарып билжек адам гоймазлык. Режим диге шондан соң, ягны иң соңкы догручыл адам хем суд эдилен диге ярлык билен белгилененден соң ынжалжак. Диймек, профессор бу ерде илкнижем, иң соңкам дәл. «Индики ким?» диге сораг хемише дур ве шол индикиниң ким болжагы эден женаятының агырлыгы-еңиллиги билен кесгитлененок, режим атасының кейп-мейли билен кесгитленйәр.

Эгер Түркменистанда азат метбугат, берк канунчылык болуп, юрта болян затлар гүнүбирин халка етирилип, бигүнәниң өзүни горап билжегине сәхелче ынам болсады, онда биз женаят агтарыш, дерңев ишлерине гошулып, бу гүррүңлери эдип отурмаздык. Эмма Түркменистанда шол айдылян затларың дүшнүгем Ёк. Икинжиден болса, бу диңе женаят агтарыш, дерңев ишем дәл, сыясы иш. Өз башымдан гечени үчинем дәл, эйсем биканунчылыгың система өврүленлиги, шол биканунчылыгың хем президентиң адындан эдилйәнлиги, ягны сүлчүлердир суд-прокурорларың «Биз нәдели, шейтмели дийдилер, чагамыз барда» диййәндиклери үчин шуны айдасым гелйәр. Отузбай-гаражабай-какабай-жепбарлар, ганлы элиңизи профессорданам чекиң, бүтин илденем чекиң! Аклыңыза айланың, сизем эртә галмарсыңыз. Өз дөрөден, ягына-сувуна середен репрессив машыныңыз не сизи, не сизиң доган-гарындашыңызы сылап гояр. Режиги голдап, дил тансында хем пул тансында улы уссатлыклары етен адамларың нә гүне дүшүп гидендигини гөрүп дурсуңыз ахырын. Сизиңем хөкман гезегиңиз гелер.

Бу сөзи диңе эли ганлылары дәл, бүтин миллете-де айдасым гелйәр. Эйсем инди хер ким өз гезеги гелйәнчә, отлы халка өз башындан инйәнчә отурмалымыка? Шу гөтерип йөрөн отлы халкамыз етерлик

дәлмикә? Хам-хыяла алданмаң, адамлар! Биканунчылык хич киме хезил бермез. Онуң авусыны датмакда хемме кишиниң гезеги гелер. Хич ким гезеги гелмән, яглы омача гемрип, гөмме чөрөк чейнәп галмаз.

Хава. Ныязов өз алтын асырына Ёл арчамак ислейәр. Эгер ол өз алтын асырына шейдип Ёл арчап гидип отурса, гелжек асыр түркмен халкы үчин мисми, алюмин асыр болар. Шуңа хич шек Ёкдур. Эмма түркмени бейдип еке-еке чөпләп, дөвүп-ушадып, аңырына чыкып болярмыка? Белки, болмаяды-да!

5.07.99.

* * *

Түркмен режими озалам-а бир керсенини аркасына букуп дуран дәлди велин, инди халыс гөнүледи. Ол халкдан айран диләнок, онуң эркини алмага, гул этмәге далаш эдйәр. Президент Ныязовың хем онуң яранжаңларының отурса-турса агзаян рухнамасы шол гулчулыгың кодекси болмалы. Ол кодексте гул эеси, презитдент Ныязов миллетиң атасы, өмүрлик патша хөкмүнде канулашдырылмалы я-да шу шуңа әхли эсаclar гоюлмалы. Ныязовдан башгача пикирленйән адамлар надара, шерменде, женаятчы, террорчы болмалы. Бу инди эсли йыл бәри шейле эдилибем гелинйәр. Түркмен инди ол-а өз пикирини айтмак-язмак, партия дөрөтмек экени, шу затлар барада пикир этмәге-де хукуксыз. Ол диңе бир зада, Ныязова баш атмага, онуң шахсыет культуны беркидйән канунлара боюн болмага хукуклы. Шу себәбе гөрә-де халкда чагасына гуванмага, аркайын яшамага, хатда чай билен чөреге-де хукук азялар.

Режим профессора нәме үчин зор саяндыгыны гизләп дурмаяр. «Түркменистан» ве «Нейтральный Туркменистан» газетлеринде, Москвада чыкян, эмма Ныязовың хөңлерине айдым айтманы кем гөрмейән «Независимая газетада» чап эдилен төхметлер, Түркменпресиң беянатлары профессорың сайлавлара гатнашмазлыгы угрунда алада

эдилйәндигини тассыкляар. Эйсем, шол макалаларда айдылышы ялы, профессор надара-да дәл, шерменде-де. Ол мерт хем догручыл адам. Үстесине өз сагдын позициясы, халкың абадан яшайша етмеги үчин кәбир сыясы херекетлере башламак барада пикир эден адам. Эгер шейле пикирлери эдип, хич бир херекет этмедик болсады, онда режим онуң адыны тутмазды. Тутса-да, хемишекилери ялы, дине хайбат атмак, ол я-да бейлеки тарапдан гысмак билен чәкленерди. Эмма вакалар профессорың херекете башландыгыны гөркезйәр. Себәби Түркменистанда режими халамаян хем ол барада газаплы гүррүң эдйән адамлар нәче дийсең бар. Олар бирян ужундан тутуп чыкардан гаты кән. Йөне оларың ичинде Таңрыгулыев ялы билимли, берк позициялы, тежрибели хем херекет эдип башлан адамлар аз. Хут шу себәбе гөрә-де Ныязов өз гаралавчыларына профессоры гараламагы табыран болмалы. Эйсем, олар профессоры гараламак башардармыка? Оңа йөңкелжек болян гүнәлер япа дегйән затлар-а дәл. Эгер юртда ким өз везипесини хыянатчылыклы пейдаланян болса, шоларың илкинжиси президент Ныязов, ким юрт эмләгини өз адына гечирип, дашары юрт банкында голян болса. олам ене Ныязов. Кимиң машгаласы юрт хасабына хумарбазлык эдйән болса, дашары юртда кейп чекйән болса, олам ене илки билен Ныязовыңкы. Галыберсе, Ныязовдан ашакда хем сүри-сүри гоюн-сыгырлы, трактор-машынлы, ерли-мүкли, долларлы-затлы болан адамлар кән. Шол байлыкларың хич бири дер дөкүлип газанылмады, халкы талап газанылды. Шол байларың иң кичижигем огурлык-жүмүрликде йүз саны профессоры тозанына гарып билжек. Бу диңе огурлыкда дәл, надаралыкда-да шейле. Түркменистаның хабар серишделериде гүнде берилйән затларың тогсан прценти надаралык, демагогия. Өзем ол демагогия юрдун тоздурылмагының, халкың гедайлашдырылмагының, миллетиң гул-гырнак эдилмегиниң үстүни яшырмак үчин уланылар. Гелжек несиллериң наданлашдырылмагы, бүтин халкың бисоватлашдырылмагы үчин хызмат

этдирилийэр. Эгер президентден соң ене бири везипесини хыянатчылыклы пейдаланян болса, олам хабар серишделеринде чыкыш эдип, режиминч нэхак ишлерини хак дийип гөркезжек болянлардыр. Олар өз сердарларына гүнде баш эгмеденем, онуң элини өпмеденем, эдену-этмедик гүнэлери үчин өтүнч сорамаданам, ант ичип-авы яламаданам, пыгамберлерини хем худайларыны тээелемеденем гайданоклар. Ялан сөзлемек оларың иң говы гөрийэн пишелери. Ак адамлар төхмет атып чыкыш этмек болса кеспери. Шонуң үчинем олар абрайлы ерлери биабрай эдип, итиң бойнундан гөвхер дакылан ялы, улы везипелерде отырлар. Эртеки гүн ар-намыс, мертебе барада гүрленмели болса, бир гезегем какып билмежек дөшлерине «Гайрат» медалыны дакынарлар.

Бу гүн инди гел-гел шол адамлар ат-абрайыны халал газанан профессор хакда гүррүң этжек болярлар. Оңа пәлинден гайтмагы, өзлери ялы гул болмагы, гулларча пикирленмеги пент эдйэрлер. Озал бир профессоры, танкытчы Дурдымухаммет Нуралыеви алты ай түрмеде саклап, сердар дийип ырлып ятар ялы этмеги башарансоңлар, дишлеринде эт галып, дагың дашы ялы берк, чынар ялы гужурлы пәлваны йыкмак, дөвмек үчин эллеринде барыны эдйэрлер.

Башга пикирлилере төхмет атмак, оларың агзыны-дилини багламак хем өзи ве машгаласы барада айдылян женаятчылыклы фактлары эшитмезлиге салмак, хакыкаты айдянарлары гум совружы атландырмак Ныязов үчин диңе өзүни акламага сынанышыгам дөл, эйсем башга зат тапмаса, өз телпегини огурлап ятан огрыныңкы ялы эндик. Ол инди он бәш йыл бәри шол дәлиниң белләнени гайталап отыр. Өзгелериң, ягны өз пикири бар адамларың пәл-ниетиниң дүзүв дәлдиги, заныдының ямандыгы ве шуңа меңзешлер барада, дережеси боюнча көчеде сөгүшйән шерменде аялларың сөгүшинден сәхелче-де тапавутланмаян гүррүңлер эдйэр. Онсоң

муны галамыны күндүге өврөнлерем алып гөтерйэрлер.

Эйсем, бүтин или гедай гоян, юрды тозгунчылыга гетирен, яшлары нешекеш эден адамың пәл-ниети дүзүвмиш, занды яман дәлмиш-де, бу барада айдан адам Ватан дөнүги болайярмышмы? Бу ниреден гелен надаралык, нэхили йүзи беклик? Халк нәме үчин бейле гөз-гөртеле таланмагына чыдап отыр.

Галыберсе, Түркменистанда канунчылык гутарды. Хас догруссы, президент онуң соңуна соган экди. Инди ол өз рухнамасында, ягны гулчулык кодексинде халамаян адамларыны пәли-ниети дүзүв дәл, занды яман дийип Ёк этмегиң аладасында. Эгер ол гелжекде киме бармагыны чоммалдып, шол сөзлер билен белигилесе, о бендәниң дерхал иши гайтарылмалы. Онсоң оңа фактларам гөрек болжак дәл, суд-прокуратура-да. Йөне эгер шу ягдай довам этжек болса, онуң бахымрак шол дүзгүне ачык гечени говы. Шонда халк хем суд-прокуратура тарапындан, хемем президент тарапындан депеленмезди, диңе Ныязов тарапындан депеленерди. Бу вагт илиң чекйән дерди гөтерерден агыр.

Эгер херки зады өз ады билен тутмалы болса, президент Ныязова догручыл, өз пикирли, берк позициялы адамларың екежесиниңем гөрек дәлдигини, онуң гурян гулчулык жемгыетинде иң арзылы орунлары иң яранжаң хем вепалы гулларын элемелидигини айтмалы. Бу парламент сайлавлары бабатда-да шейле. Президенте ил-юрт бәхбиди барада дик дуруп сөзлөп билиән адамлар гөрек дәл. Деңешдирмәмизи багышлаң велин, оңа эдил хапа жайлардакы вагтына пул төленилип уланылян аяллар ялы, галдыр диен ериңи галдырып дуран депутатлар гөрек. Ныязов Түркменистанда шол хапа жайдакы табынлыгы дөретмек үчин гүйч гайгырмаяр. Бигүнә адамың өлдүрилмегини, урлуп-енжилмегини, туссаг эдилмегини гурамакданам гайтмаяр, саг адамы дәлихана атмакданам чекиненок. Байрамалы түрмесинде өлдүрилен он икинжи июлчы Чарымырат Гуров, террорчылык барада пикир эдипдир дийип тутулан Хошалы Гараев билен Мухамметгулы Аймырадов,

Түркменистаның Демократик өсүш партиясының лидери Дурдымырат Хожамухаммет, ене-де онларча адысоры чыкман ятан адамлар мунуң мысалыдыр.

Ныязов түркмениң өзболушлы демократиясы хақында акыл сатманы говы гөрийэр. Эмма ол шол акыл сатмасы билен билеликте түркменде овал-ахыр болану-болмадык демократик мейиллери көки билен көвлемэге чалышяр. Шонуң үчинем Ныязова инди бу гүррүңлере хич ким ынананок, юрды мундан артык

тоздурма, адамлары бейле гедайлашдырма, миллете хайпың гелсин, иш башындан чекил диймэге вагт етди. Эгер онуң өзи ишден чекилмэенде-де, бу юрт тозгунчылыгында узак гитмек кын болар. Йөне ол ишден чекилмезинден озал өз баштутанлыгындакы түркмен байларының дашары юрт банкларында гизлэн огурлык пуллары барада хасабат берсе, төхмет атан адамларындан өтүнч сораса говы болар.

10.08.99.

Редакторың такыкламасындан.

Түркменлер ве цивилизация

ТҮРКМЕНБАШЫ ТҮРКМЕНИ ЕР СЕРМЕДЙЭР

я-да окув-билимден гыракладыян халк хақында хақыкат

Түркменпресиң интернет аркалы дүйэ яйрадян хабарларында айдылышына гөрэ, бу йыл Түркменистаның 1930 мекдебинде 80 мүнден говрак оковчы гутардыш экзаменени табшырыпдыр. Шоларың дине 3 мүнден говрагы Ёкары оков жайларына гирип билжеклер. Галанлары етишенлик аттестатың гапдалындан оков дөврүнде өврөнен хүнэри боюнча ише ерлешмели. Нэмемиш, Түркменистаның мекдеплеринде эййэм икинжи йыл окувың дашындан хүнэрэм өврөдилйэрмиш. Бу барада тассыклайжы шахадатнама берилйэрмиш.

Озалы, өз чөрегини иййэн юрдум Норвегияның ылым-билим системасы барада айдайын. Норвегия илат саны боюнча Түркменистан билен деңечер юрт. Догрусы, хақыкы социализмде яшаян бу юртдан бизе өврөнере зат кэн. Шол өврөнмели затларың илкинжиси хем билим системасы. Норвегияда хөкманы билим он йыллык. Чагалар алты яшдан мекдебе гидйэрлер. Хөкманы он йыллык

билимден соң өз мейлице гөрэ үч йыллык гимназия гитмели. Гимназия мекдеби гутаран яшларың 90 прецентден говрагы гидйэр. Гимназияда өз гитжек угруң боюнча, гелжекде сайлажак хүнэриңе габат билим берилйэр. Гимназияны гутаранындан соң Ёкары оков жайларына, хүнэр өврөдйэн техникумлара гирип билйэң. Дөвлет 10 йыллык билим дөврүнде чагаларың китап-депдер чыкдажыларыны өз үстүне аляр. Гимназияда китаплары өзүң сатын алмалы. Йөне ол ерде эййэм бир адамың ийжек-гейжегине бол етйэн стипендия төленйэр. Ёкары оков жайында оқанда-да стипендия төленйэр. Дөвлет окаян, хүнэр өврөдйэн адамларың өңүнде эхли зерур болан шертлери дөредйэр, япык гапы гоймаяр. Шонуң үчинем бу юртда азындан бирнэче дили билмейэн адама душмак кын, умумы илат иңнэн Ёкары медениетли. Адамың үстүне гыгырмак, херрелмек, хеңкирмек, я-да адамы яңсыламак, оңа гүлмек, төхмет атмак диен ялы затлар биреййэм «сынп хөкмүнде Ёк эдиллипдир». Огурлык, жөнаятчылык иң пес дережелере дүшүрилипдир.

«Өз Ёлы билен барян» Түркменистанда, хер нэче гынансагам, өсен юртларың тежрибесинден дәл-де, бир адамың амбицияларындан, бисоват мен-менлигинден угур алыняр. Эйсем, шол бисоватлык билен ыкдысадыети галмаз эдиллип чөкерилен юрды ылым-билимден, чагалардан хем мугаллымлардан, студентлерден хем алымлардан, медицина ишгэрлериден тыгшытланан пул билен

галкындырып я саклап болармы? Бу сорага вагт жогап берер. Йөне шу вагтаданам бир топар затлары айтмак мүмкин. Түркменистан өзи хем якин гелжеги үчин агыр проблемалар дөредйэр. Муны биз президент үчин айтмаярыс, халк үчин, интеллигенцияның векиллерине йүзленип айдярыс.

Шу гүнки мекдеби гутарян яшлар скульпторың элиндеки палчык ялы бир зат. Олары скульптор нэхили эйлесе хем ясаса, шонун ялы хем болуп чыкярлар. Яшларың скульпторы бир я ики адам дәл, дурмуш. Ол дурмуш болса газаплы. Гараңкы. Гынанчлы ери, шол гараңкылык юрт башында отуран адамың бисоват сыясаты себэпли барха голяр. Юрта артып гидип отуран ишсизлик, женаятчылык, нешекешлик, дәвлет дережесиндеки коррупция мунун анык мысалы. Эйсем, шу йыл мекдеби гутарян яшларың үч мүнүсинден галаны шейле ягдайда нирэ гидер? Мунун үстүне гечен йылдан, ондан өңки йыллардан окува гирип билмән арманлы галан яшларам гошалы. Олар үч-дөрт йүз мүнч яш адам боляр. Ишсизлигиң шейле чалт өсийн ягдайында, дәвлет коррупционерлери тарапындан булашдырылан базар гатнашыклары шертлеринде, завод-фабриклер япылярка, оба хожалыгы, малдарчылык жуда пес гирдежили пудага өврүлйэркэ, мунча адам ниреден иш тапмалы? Онда-да элинде хүнэри болмадык, скульпторың палчыгы ялы, энтек хич бир судура гелмедик яшлар. Түркменпрес бу сорага өзүче, олар мекдепде окувың гапдалындан хүнэр өвредилйэр дийип жөгап берйэр. Эйсем, бу дийилйән, сыпайычылык билен айданда, япа дегмейән яландыр. Мекдеплерде билим берлишиниң хэзирки ялы песе дүшен ягдайында гапдалдан хүнэр өвренмек барада гүррүнем болуп билмез. Ол хүнэр өвренмек дийилйәнлер Ашгабадың өзүнде-де аңрыбаш гөзбоягчылык, веляятлардыр этрап ерлери барада болса гүррүнем Ёк. Онсоң биз, хер нэче гаты гөрселерем, юрдуң, халкың өнүнде дуран мөхүм меселелер барада гүррүң этмән билмерис.

Шол мөхүм меселелериң ин илкинжисем билим меселесидир. Эгер биз шу гүн халк, миллет хөкмүнде дүниэниң гөзүнден дүшен болсак, вагтында етерлик билим-дүшүнжели жемгыет болуп билмәнлигимиз себэплидир. Эгер совет дөврүнде алнан билим шунун ялы агыр нетижелере гетирйән болса, башизм дөврүнде алнан билим нэхили нетижелере гетирер? Бу эййэм шу гүнки женатятчылыгың, нешекешлигиң өсүшинденем белли. Йөне гелжек хас агыр болар. Эгер менден шу гүнки хэкимietiн халкың өнүндеки ин агыр гүнэси нэмеде дийип сорасалар, бирагыз яшлары көр эденлигинде диердим. Огурланан пуллар бирки йүз адам иерден кән, олары иру-гич, канунлы дәвлет гурулса, ызына гайтармак болар, көшклер ве бейлеки огурлык мүлклер миллиешдирилер, төхмет атыланлар акланар, хакыкы женаяткэрлер гүнэкэриң отургыжында отулар. Эмма көр галан несли нэдип билим-дүшүнжели эдип болар? Бу затларың үстесине-де юрдуң эхли хабар серишделери көрлүги үндейэр, президентиң өзи Ёкары окуп жайына окува гиржеклери йыл-йылдан азалды дийип өвүнйэр.

Ныязовың 15 йыллык хөкмүрованлыгы дөврүнде бизиң дурмушымыз гөрүлмедик дережеде өзгерди диййәнлер мамла. Йөне ол дурмуш говулыга дәл-де, эрбетлиге тарап өзгерди. Бу гүн биз сөзүң долы манысында канунсыз жемгыетде яшярыс. Шонун үчинем не мугаллым өз хак-хукугыны талап эдип билйэр, не-де окупчылар. Себэби юрта язылмадык полиция дүзгүни гиризилең. Икинжи бир тарапдан болса, халк өз гаршысына, чагаларының гаршысына гөрүлйән Ёвуз чэрелер, билимсизлик билен сессиз ылалашяр. Ылалашмаса-да, өйүнде хүнүрдөп оңяр. Бу ягдай билең интеллигенция-да ылалашяр я-да жыңкыны чыкармага богны ысман отыр. Шонун үчинем мен шол халкың ве интеллигенцияның йүрегинде бар сөзи, эмма диле алып билмейән пикирини ене бир гезек гайталамагы зерур хасаплярын: Конгрес гечирилйәнү-ялан сөзленйән көшклер, миллети майырян мыхманханалар, реңкли фонтанлар ве гызыл чайылан бетон бөлеклери бизи хич бир ягты гелжеге

экидип билмез. Маяны даша-кесеге гойман, чага гоялың, окувчылар гоялың, япылан училище-техникумлары ачалың, веляятларда университетин, институтларың филиалларыны ачып, талып алмагың дережесини шол мекдеби гутарян сегсен мүнүң болманда отуз-қырк проценти окува гирер ялы дережэ етирелиң. Муны биз бу гүн эдип билмесегем, эртир этмелидирис. Бу бизин, эгер миллетимизи соватсызлыктан хем наданлыктан халас этжек болсак, милли халас эдиш программамызың өзени болмалыдыр. Бизе миллети бисоват хем бикэр гойян,

дүйн партаның аңырсындан өрен яшлары женаятчылар хем нешекешлер топарына өвүрйән программа герек дәл. Мен бу сөзи өз адымдан бүтин түркмен халкы үчин айдярын. Себэби дийсең, XX асырың ахырында хан-сердар, патша сыясатыны өңе сүрмегиң бисоватлык болшы ялы, бир бисоватың агзына аңалып отурмагам соватсызлык. Онуң гаршысына диңе билим-соват билен гөрешмели. Бу ган гыздырман, хич хили эмоциясыз, месавы гүррүң эдип айданда шейле.

1.07.99.

Редакторың депдеринден.

ПО СТРАНИЦАМ ТУРКМЕНСКОЙ ПРЕССЫ

О том, что между древней Шумерской (Сумерской) цивилизацией и культурами Анау, Намазги, Алтындепе, Гоксуйри в Средней Азии есть родственная связь, доказанная советской и западной шумерологией, рассказал археолог Б.Аннакурбанов в статье "Анау - это "Асман Тангры"?", опубликованной в газете "Ахал дурмушы". В материале, в частности, говорится, что рядом научных работ последнего времени установлена схожесть шумерского и тюркских языков. Это помогло ученым сделать вывод о смысловой тождественности названия Анау и имени одного из основных персонажей Шумеро-Аккадской мифологии - Ану, образ которого трактуется как "Асман Тангрысы" ("Бог Неба"). Ану считался главным Богом месопотамского города Уруг, его постоянным титулом был - "Отец богов". Именем Ану открывался Фарат - список богов, относящийся к 2500 году до н.э. По преданию, Ану в гневе, по просьбе дочери Иштар, наслал на жителей города Небесного быка

("Асман окуз"). В статье отмечается, что при раскопках Уруга была найдена мраморная голова быка, а в Алтындепе - из чистого золота. Здесь же подчеркивается, что связанные с Анау мифологические и эпические сюжеты освещаются с некоторыми изменениями и в туркменских эпосах и сказках. Однако новое толкование топонима Анау, включает автор, нуждается в научной разработке.

* О звездном календаре туркмен и периоде Аралык - одноименный материал доцента Госуниверситета Г.Гурбандурдыева, напечатанный в газете "Ашгабат". Звезда Аралык (Альдебаран) находится в созвездии Тельца, светится красноватым цветом. В период Аралык (21 июня - 22 июля) прекращаются осадки, наступает сушь и зной, а на селе начинают уборку зерновых. В знойные дни поверхность почвы нагревается до 60-70 градусов. Поэтому овец выпасают в ночное время, по-прохладе. В этот период созревают дыни, рынки наполняются овощами, бахчевыми, фруктами.

Хенек

ТҮРКМЕНЛЕР ТҮРКМЕНБАША ГҮЛЙӨРЛЕР

«Сапармырат Түркменбашы «Рухнама» түркменлериң икинжи Гурханы болмалы», шол китабы түркменлер ятанда ясыгының ашагында гоюп ятмалы. Ийип-ичен чагы, тойларда-ясларда шол китабың сөзлери уланалмалыдыр дийип айтды. Шейле говы китабы язмак үчин хер бир түркмениң өз гошандыны гошмалыдыгыны айтды. Бизем шоңа көмек үчин өз вариантымыздан бир бөлежик иберйәрис» дийип, бизе Ашгабатдан гелип говшан «Рухнаманың» өңязгысында айдылар. Элбетде, биз бу «Рухнама» тәзе дөрән пыгамберсумагың хокгаларына халкың протести хөкмүнде гараярыс хем-де Ашгабатда ятып ядан языжыларың бу эсерини өз янымыздан халкы вариант дийип атландырыярыс. Халкың болса ислендик зат барада өз гарпайышларыны беян этмәге хукугы бар. Икинжи бир тарапдан, авторлар «Рухнаманы» өзлериче долы язып гутарандыкларыры хем-де оны, эгер чап этмәге ярамлы хасапланса, «Юрдун» редакциясына етиржекдиклерини хабар берйәрлер. Шонуң ялы-да олар өз атларыны айтмакдан сакланыпдырлар. Шонуң үчинем биз хәзирликче оны халк эсери, ягны авторы нәбелли нусга хөкмүнде чап эдип башлаярыс ве Түркменистандакы нәбелли авторларымыза гелжекде-де дөредижилик хызматдашлыгында болмаклыгы теклип эдйәрис.

РУХНАМА

Эзиз Сапармырат, миллетимизиң атасы!!!
Гурбан болсун Саңа бу жаным-теним.
Эгер-де мен саңа икилик этсем, гой,
мениң элим-аягым гурасын.

Эгер-де мен сең гаршыңа партия дөретсем,
Межлисиң сайлавларыма кандидатурамы
гойсам, онда
гой мениң өмрүм күл болсун!

Түркменбашы сүреси

1. Сапармырат Түркменбашының ады билен. Атамырат алайхыссалам билен кераматлы Кәбе Гурбансолтанан бир чага дүңйә инди. Ве ол чаганың ады Сапармырат болды. Ве Сапармырат гөрди, дүңйәниң йүзүнде Түркменистан диен юрт Ёк экен. Ве бир топар түркменлери капыр гоюн эдип сүрүп йөрмиш. Ве ол пикир этди ве иследи. Ве шейдибем Ол биринжи гүн Түркменистан дөвлетини дөретди. Соң ол иследи, капырларың элинден түркменлер халас болды.
2. Икинжи гүн бирден Чынма-чын ялы дөвлет чозанда, аркайын гайтавул берип билер ялы, Түркмен Гошуныны дөретди.
3. Үчүнжи гүн Ол Түркменистаны баг-бакжалыга өврүп, түркмен топрагында женнети-учмахи дөретди. Она әхли түркменлери салды. Ве айтды: «Бу багың ичинде гарамаяк түркменлере иймек-ичмек болмаяр». Ве түркменлер разы болдулар. Өзлерини дөреден Сапармыраттагаланың диенине гулак асып, ач-сувсуз гезип башладылар. Ве түркменлер Сапармыраттагаланың өзлерине шейле багт эчиленине хәли-шинди шүкүр эдип дурдулар.
4. Сапармырат пикир этди. Бирден шейтан пикирине гидип, бол ийп-ичип йөрен адамлар капырдан, ондан-мундан гелип: «Сизем ийип-ичмелисиңиз» дийип өвретжек болаянларында тутар ялы, дөрдүнжи гүн Милли Ховпсузлык Комитетини дөретди.
5. Ве түркменлер Ёлдакы баг-бакжалардан мивелери Ёлуп ийәге-де, Адам атаның яңышыны гайталамаз ялы, Ол бәшинжи гүн полицияны дөретди.
6. Түркменлериң арасында ынанылан өз йөрите векили болар ялы, алтынжи гүн Онжык Муса алайхыссаламы дөретди. Ве Түркменистаның Демократик Партиясыны дөредип, онуң элине берди.

7. Единжи гүн Сапармыраттагала дынч алды.

Редакциядан: «Рухнаманың» халкы вариантының довамы Ашгабатдан гелип етишсе, биз оны окыжыларымыза ызыгидерли етирип дурарыс.

ХАЛК ИЧИНДЕН

Бәш веляят, бәш доган,
Бәшимизем ач доган.
Бир элмизде гаты нан,
Бир элмизде яш соган!

* * *

Түркменистан гарашсыз болды,
Сапармырат Ныязы билен.
Дурды Кар языжы болды,
помидор, соган, хыяры билен.

* * *

Гоюны асарлар өз аягындан,
Гечини асарлар өз аягындан.
Кәбәни депелән алкаш языжы,
Сени хем асарлар өзге аягындан.

* * *

Улы Ёлуң гырасында «Президент ве адалат догандыр!» дийлип язылан. Сүрүжи хүнүрдейәр:
-- Хайт, шо адалатың доганны ер ювутсын-да!..

* * *

Алжыраңны түркмен догтора гелйәр:

- Отыреримде бир зат шагырдап алды-лай...
- Ханы, балагыңы ашак гойбер. Бов, бу тайында газет галыпдыр-а!
- Бех, «Несилмикэрай»..
- Ёк, «Адалат»...

* * *

«Магтымгулы Пырагы, Ёк эт янындакы дурагы!»

Президент билен Магтымгулының суратының биле гойлан еринде галдырылан язгы.

АНЕКДОТЫ

Ниязов приезжает в Мюнхен. Врачи говорят, что у него больное сердце и может потребуется донорское. Вечером он собирает у себя в палате всех членов своей делегации, и говорит: "Если мне потребується донорское сердце, кто из вас пожертвует собой?" Все хором говорят: "Возьми мое сердце!" Туркменбаши приказал своему пресс-секретарю поймать птицу и закрыть жалюзи. В темноте он говорит: "Сейчас отпущу птицу, на кого она сядет, его сердце и возьму" и отпускает птицу. В темноте только и слышно "кыш, кыш иди отсюда, вон отсюда!"

Ниязову сообщают: "В Америке прошел конкурс перстней и Ваша удостоена первого места.
Ниязов говорит: "Жаль, что я еще не успел показать свои серьги и брошь".

Предисловие к РУХНАМЕ (второму Корану для туркмен):

Дорогой Сапармурат, отец нации!!!

Пусть будут мои душа и тело
жертвой тебе,

Если я изменю тебе, пусть
отсохнут мои руки и ноги,

Если я сформирую партию против
тебя,

Если я выставлю свою кандидатуру
в депутаты в Меджлис, пусть моя
душа загорится в аду.

Юрт. Эркин нешир. Эсасландыран Ё. Аннагурбан.

1998-нжи йылың ноябрында нешир эдилип башланды.

Интернетдэки сах.: www.annagurban.com